
Treball Fi de Grau

El despoblament rural al priorat: una minoría que no es resigna a desaparèixer

Núria Masip Gibert

Aquest TFG està subject a la licència [Reconeixement-
NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional \(CC BY-NC-ND 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Este TFG está sujeto a la licència [Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0
Internacional \(CC BY-NC-ND 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

This TFG is licensed under the [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International \(CC
BY-NC-ND 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

UNIVERSITAT INTERNACIONAL DE CATALUNYA

Facultat d'Humanitats

Núria Masip Gibert

**EL DESPOBLAMENT RURAL AL PRIORAT: UNA MINORIA QUE
NO ES RESIGNA A DESAPARÈIXER**

Dirigit per: Dr. Xavier Baró

Barcelona 2024

Índex

1. Introducció al tema	6
1.1 Hipòtesi	6
1.2 Objectius	6
1.3 Motivació	7
2. Marc teòric	8
2.1 Estat de la qüestió	8
2.2 Què s'entén per despoblament rural: causes del despoblament rural segons els experts en el tema	11
2.2.1 Indicadors demogràfics en el despoblament rural a Catalunya	12
2.2.2 Indicadors econòmics	15
2.2.3 Indicadors sobre serveis i qualitat de vida	17
2.3 Possibles causes i conseqüències del despoblament rural	18
2.3.1 Causes	18
2.3.2 Conseqüències	19
2.3.3 Exemple de tres territoris catalans que han patit el despoblament	20
2.4 El despoblament rural a Espanya	23
2.5 El despoblament rural en les poblacions de la comarca del Priorat	26
2.5.1 La comarca del Priorat	26
2.5.2 Els municipis	27
3. Treball de camp	29
3.1 Mètodes	29
3.1.1 Metodologia per la direcció i reafirmació del projecte: entrevista al cap de l'àrea de Promoció i Desenvolupament comarcal	29
3.1.2 Metodologia de l'estudi demogràfic de cada municipi	29
3.1.3 Metodologia per la presentació del projecte	30
3.2 Resultats	31
3.2.1 Resultats de l'entrevista al tècnic	31
3.2.2 Resultat de l'estudi dels territoris i la seva despoblació	31

3.2.3 "Reviu el Priorat: Pla Integral de Dinamització i Repoblació Rural"	39
3.2.3.1 Activitat laboral	40
3.2.3.2 Turisme	42
3.2.3.3 Atractius naturals i conreus	43
3.2.3.4 Tecnologies i noves infraestructures	44
3.2.3.5 Relacions personals	45
3.2.3.6 Educació	46
4. Discussió i conclusions	48
5. Limitacions i futures investigacions	50
6. Bibliografia i webgrafia	52
7. Annexos	54
7.1 Els municipis del Priorat	54
7.2 Vídeo representant el problema del despoblament rural	63
7.3 Tríptic explicatiu del Pla Integral de Dinamització i Repoblació Rural	64
7.4 Transcripció de l'entrevista al tècnic	66
7.5 Gràfiques analítiques del desenvolupament poblacional al Priorat	69
7.5.1 Gràfica 1: Desenvolupament poblacional genèric del Priorat	69
7.5.2 Gràfica 2: Desenvolupament poblacional a Bellmunt del Priorat	69
7.5.3 Gràfica 3: Desenvolupament poblacional a La Bisbal de Falset	70
7.5.4 Gràfica 4: Desenvolupament poblacional a Cabacés	70
7.5.5 Gràfica 5: Desenvolupament poblacional a Capçanes	71
7.5.6 Gràfica 6: Desenvolupament poblacional a Cornudella del Montsant	71
7.5.7 Gràfica 7: Desenvolupament poblacional a Falset	72
7.5.8 Gràfica 8: Desenvolupament poblacional a la Figuera	73
7.5.9 Gràfica 9: Desenvolupament poblacional a Gratallops	73
7.5.10 Gràfica 10: Desenvolupament poblacional als Guiamets	74
7.5.11 Gràfica 11: Desenvolupament poblacional al Lloar	74
7.5.12 Gràfica 12: Desenvolupament poblacional a Margalef del Montsant	75
7.5.13 Gràfica 13: Desenvolupament poblacional a Marçà	75

7.5.14 Gràfica 14: Desenvolupament poblacional al Masroig	76
7.5.15 Gràfica 15: Desenvolupament poblacional al Molar	76
7.5.16 Gràfica 16: Desenvolupament poblacional de la Morera de Montsant	77
7.5.17 Gràfica 17: Desenvolupament poblacional de Poboleda	77
7.5.18 Gràfica 18: Desenvolupament poblacional a Porrera	78
7.5.19 Gràfica 19: Desenvolupament poblacional a Pradell de la Teixeta	78
7.5.20 Gràfica 20: Desenvolupament poblacional de la Torre de Fontaubella	79
7.5.21 Gràfica 21: Desenvolupament poblacional a Torroja del Priorat	79
7.5.22 Gràfica 22: Desenvolupament poblacional a Ulldemolins	80
7.5.23 Gràfica 23: Desenvolupament poblacional a La Vilella Baixa	80
7.5.24 Gràfica 24: Desenvolupament poblacional a La Vilella Alta	81

1. Introducció al tema

1.1 Hipòtesi

La hipòtesi que guia aquest projecte sosté que l'evolució demogràfica dels pobles petits de la comarca del Priorat entre els anys 1890 i 2020, caracteritzada per fluctuacions significatives, es pot atribuir a una combinació de factors socioeconòmics, ambientals i polític-culturals, específics de cada dècada. A través d'una investigació exhaustiva, aquest estudi proposa desenvolupar i implementar un conjunt de solucions innovadores i sostenibles que, no només frenin el despoblament rural en la comarca del Priorat, sinó que també revitalitzin aquests nuclis, garantint la seva supervivència i prosperitat a llarg termini.

1.2 Objectius

Els objectius del treball són:

- Investigar i analitzar per quins motius els pobles del Priorat van sofrir una variació demogràfica (sigui un augment, una disminució o un manteniment) entre els anys 1890 i 2020, agrupats en dècades.
- Presentar solucions i accions que millorin la situació dels pobles petits, per tal de no experimentar una desaparició d'aquests, mitjançant un projecte.
- Realitzar un vídeo que expliqui el problema del despoblament al Priorat i que a més representi el pla dissenyat per evitar el despoblament rural, el qual també estarà esmentat en un tríptic.

1.3 Motivació

Al cor de la tranquil·litat rural jeu una realitat que clama la nostra atenció: el despoblament. És més que un fenomen demogràfic; és un xiuxiueig apagat que demana ser escoltat, una crida a l'acció que ressona a cada poble abandonat.

L'elecció d'abordar el despoblament rural no és simplement una qüestió acadèmica; és una resposta personal a les històries de comunitats oblidades, a les places desertes que encara xiuxiuegen ecos de rialles passades. La meva motivació sorgeix de la connexió amb aquestes vivències, amb les arrels de la terra en què he crescut, i que s'esvaeixen amb el temps.

Com a estudiant, em comprometo a anar més enllà de les paraules impreses i convertir aquest projecte en un catalitzador pel canvi. El meu objectiu no és només entendre el despoblament rural, sinó també ser part de la solució. Vull inspirar els altres a mirar més enllà de les estadístiques i abraçar la urgència de preservar la riquesa cultural i humana que resideix en cada racó dels nostres pobles.

Aquest treball no és només una investigació; és una crida a la solidaritat, una invitació a cada lector a unir-se a la conversa i prendre mesures. Junts podem convertir el full en blanc d'aquests pobles en un relat vibrant de renovació i resiliència.

2. Marc teòric

2.1 Estat de la qüestió

El fenomen de la despoblació és un tema àmpliament tractat des de fa dècades per diferents branques de la investigació entre les quals destaquen geògrafs, economistes i sociòlegs. Especialistes en la qüestió han desenvolupat des de fa anys llistats de mesures i propostes per intentar revertir el fenomen sense èxit. A Espanya ha estat la pèrdua de població immigrant produïda després de la crisi econòmica del 2008 l'encarregada de tornar a posar en ressalt el problema de la despoblació. Fruit d'aquesta preocupació, abundants especialistes han publicat sobre el fenomen, les causes, les conseqüències i els impactes territorials que genera.

Dins de les publicacions que estudien el fenomen a escala nacional destaquen les abundants aportacions des de la dècada dels 80 a l'àmbit de la demografia del Doctorat en Geografia Lorenzo López Trigal (Universitat de Lleó). López Trigal l'any 2009 publicà el llibre *Envejecimiento, despoblación y territorio*¹. En aquest escrit, l'autor mostra la creixent dispersió de les pautes poblacionals centrant-se en dinàmiques poc mediatitzades, però que guanyen importància des de fa dècades. Entre aquestes, cal destacar el recent augment generalitzat de població gràcies a la instal·lació d'estrangers i al lleuger repunt dels naixements; l'acceleració previsible de l'envelliment a causa de la disminució del nombre de dones en edat fèrtil; el continu augment de la mobilitat i la dispersió de part de la població urbana mentre que la població, al seu conjunt, continua concentrant-se. Com bé indica el títol, una part rellevants de les comunicacions se centra en els impactes de la pèrdua de població al medi rural espanyol i especialment a les regions del nord-oest de la península.

També des de la Universitat de Saragossa s'ha incidit en el problema de la despoblació a escala nacional. Són abundants les aportacions dels economistes Vicente Pinilla i Luis Antonio Sáez (Universitat de Saragossa), autors de les obres *La despoblación rural a España: gènesi d'un problema i polítiques innovadores* (2017)² o *Políticas ante la despoblación en el medio rural: un enfoque desde la demanda* (2001)³ en què no només s'ofereixen dades que

¹ López Trigal, L.: *Despoblación, envejecimiento y territorio: un análisis sobre la población española*. Universidad de León, 2009.

² Pinilla, V., Sáez, L.A.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017.

³ Pinilla, V., Sáez, L.A.: *Políticas ante la despoblación en el medio rural: un enfoque desde la demanda*. Revista de estudios sobre despoblación y desarrollo rural = Journal of population and rural development studies, 2001.

justifiquin el fenomen a escala nacional, sinó que també s'estudien els instruments desenvolupats per diferents organismes per frenar-lo.

Fernando Collantes y Vicente Pinilla l'any 2019 va publicar el seu llibre *¿Lugares que no importan? La despoblación de la España rural desde 1900 hasta el presente*⁴, on s'aborda la problemàtica del despoblament a les zones rurals d'Espanya al llarg del segle XX i fins avui. Els autors analitzen el fenomen del despoblament al llarg d'aquests anys per mitjà d'una perspectiva comparada amb altres països europeus. El seu escrit permet comprendre com les causes de la despoblació es poden sintetitzar en una intensa demanda urbana de mà d'obra, el caràcter estalviador de factor treball del canvi agrari i l'existència d'una penalització rural a l'accés a infraestructures i serveis. D'aquesta manera, s'estudien les conseqüències de la despoblació. Finalment, els autors tanquen el llibre amb l'examen dels canvis dels darrers anys i les seves implicacions per al debat públic que actualment té lloc sobre la despoblació rural a Espanya.

Per altra banda, per a aquest treball, també s'han utilitzat fonts d'àmbit autonòmic referents a anàlisis demogràfiques del despoblament rural a Catalunya.

El document d' Àlex Lorenzo Martínez publicat l'any 2023, *El despoblament rural a Catalunya: Una perspectiva holística per a la seva comprensió i resolució*⁵, és un estudi que té com a objectiu donar a conèixer la problemàtica del despoblament rural a Catalunya i proporcionar una mirada holística per entendre la situació i pensar en la seva reversió. Amb les visions i perspectives dels alcaldes de dos micropobles, habitants locals, membres de grups i iniciatives que lluiten contra el despoblament rural, així com del secretari de Governos Locals i de Relacions amb l'Aran, el document permet comprendre la situació actual, les condicions de vida en aquests territoris i les qüestions que cal abordar per revertir la situació. Aquest estudi permet ser font d'inspiració per al present treball, ja que la situació que presenta coincideix clarament amb l'estudi demogràfic de les poblacions de Cabacés, la Bisbal de Falset i la Vilella Baixa.

⁴ Collantes, F., Pinilla, V.: *¿Lugares que no importan? La despoblación de la España rural desde 1900 hasta el presente*. Prensas de la Universidad de Zaragoza, 2019.

⁵ Lorenzo Martínez, A.: *El despoblament rural a Catalunya: Una perspectiva holística per a la seva comprensió i resolució*. Universitat Autònoma de Barcelona, 2023.

Amb l'estudi de Martín Correa-Urquiza Vidal Freyre publicat l'any 2022, *Narratives de repoblament de joves neorurals*⁶, es podrà estudiar de manera més exhaustiva el cas concret del despoblament rural a la comarca del Priorat. Aquest estudi mostra el despoblament altament important que ha viscut el Priorat en els darrers cent anys. Aquest fet ha reduït el dinamisme de la comarca i ha provocat l'èxode juvenil cap a les ciutats de molts joves. Amb l'estudi d'aquest document es podrà comprendre la situació que ha viscut, està vivint o viurà la comarca del Priorat pel qual atent a la seva demografia.

Tanmateix, Joan Eroles i Viles, autor del llibre *La lluita contra el despoblament rural a Catalunya*⁷, publicat l'any 2022, permet traçar un full de ruta per capgirar la problemàtica del despoblament rural a partir de formular un seguit de propostes adreçades a les administracions competents. Les propostes que es formulen provenen de l'anàlisi de les dades del despoblament i de les iniciatives implementades en altres països i territoris i els seus resultats, així com de l'experiència professional de l'autor com a tècnic de medi ambient i protecció civil en municipis rurals i d'escoltar i consultar diferents actors vinculats al territori. Així doncs, amb l'escrit de Joan Eroles i Viles es podrà comprendre i analitzar més a fons la problemàtica del despoblament rural partint així de resultats extrets d'iniciatives proposades per experts en la qüestió. La recerca amb aquest document, pot ajudar a comprendre el fenomen de despoblament que estan vivint les poblacions del Priorat destacades per al treball, així com, ser font d'inspiració per a l'anàlisi de les dades i les propostes que sorgeixin arran del treball.

Amb l'estudi de l'Anna Mateu i Alamon publicat l'any 2023, *Migracions i despoblament: dos camins que s'encreuen?*⁸, des d'una òptica més social, el seu estudi mostra una visió nova del que és Catalunya i les oportunitats urbanes el despoblament rural o desigualtats que s'hi poden trobar al territori. Des de sempre, els moviments demogràfics han estat lligats estretament als factors socioeconòmics del seu context espai-temps. Per entendre la situació actual, amb la seva distribució de la població en el territori, l'organització de població dins les ciutats i el rol que juguen les persones immigrades dins d'aquesta, cal fer una mirada enrere. I des d'allà poder comprendre el que està passant avui dia. Una mirada al passat pot ajudar a

⁶ Correa-Urquiza Vidal Freyre, M.: *Narratives de repoblament de joves neorurals*. Màster interuniversitari de joventut i societat, 2022.

⁷ Eroles i Viles, J.: *La lluita contra el despoblament rural a Catalunya*. Associació Catalana de Municipis i Comarques, 2022.

⁸ Mateu i Alamon, A.: *Migracions i despoblament: dos camins que s'encreuen?* Universitat oberta de Catalunya, 2023.

comprendre que és el que està succeint avui i ens permetrà reflexionar sobre què és el que pot arribar a passar en el futur si continuem amb el mateix patró.

2.2 Què s'entén per despoblament rural: causes del despoblament rural segons els experts en el tema

La despoblació és un fenomen demogràfic i territorial, que consisteix en la disminució del nombre d'habitants d'un territori o nucli amb relació a un període previ. La caiguda, en termes absoluts, del nombre d'habitants pot ser resultat d'un creixement vegetatiu negatiu (quan les defuncions superen els naixements), d'un saldo migratori negatiu (l'emigració supera la immigració) o de tots dos simultàniament. Per això, les causes que l'expliquen poden ser complexes i exigeixen anàlisis profundes per poder realitzar un diagnòstic adequat⁹.

Segons el DIEC (Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans) el terme “despoblament” es defineix de la següent manera: “Acció de despoblar o de despoblar-se; l'efecte”. En el present treball, no s'estudiarà el despoblament com a terme general sinó un despoblament de tipus rural. Això fa referència a quan un poble pateix una reducció demogràfica notable en el seu territori per diferents motius o causes.

El despoblament rural implica una migració de la població des de les zones rurals cap a àrees urbanes o cap a altres regions que ofereixen millors oportunitats econòmiques i condicions de vida. Els experts en el tema identifiquen diverses característiques i factors associats amb el despoblament rural:

En primer lloc, es parla d'èxode poblacional, especialment dels joves, a la recerca de feina, educació i serveis que sovint es concentren en entorns urbans. A conseqüència, es parla també d'envelliment de la població. La població restant a les àrees rurals tendeix a envellir, ja que les generacions més joves es traslladen a llocs amb més oportunitats. Aquests dos factors provoquen la tercera característica, el declivi econòmic. Moltes àrees rurals experimenten un declivi econòmic a causa de la pèrdua de població, cosa que afecta negativament les activitats agrícoles, la producció local i la infraestructura econòmica. Així doncs, també es genera una manca de serveis. La despoblació rural afecta directament en la reducció de serveis bàsics

⁹ Pinilla, V i Sáez, L.A.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*: Centro de Estudios sobre Despoblación y Desarrollo de Áreas Rurales (CEDDAR), 2017.

com escoles, hospitals i transport públic, això contribueix a la baixa qualitat de vida i a la manca d'atractiu d'aquestes àrees. Com a conseqüència de la baixa qualitat de vida, es parla d'abandonament d'infraestructures. El despoblament pot portar al desallotjament d'habitatges, edificis i altres infraestructures, generant així un impacte visual i econòmic a les comunitats afectades. Per altra banda, es genera desafiaments ambientals. La despoblació també pot tenir implicacions ambientals, ja que algunes àrees rurals poden experimentar l'abandonament de terres agrícoles, cosa que podria afectar la gestió sostenible del medi ambient. Per acabar, tot això pot generar un canvi cultural. La migració de la població jove i la pèrdua d'activitats culturals i tradicions locals poden contribuir a un canvi cultural a les àrees rurals afectades¹⁰.

Així doncs, la despoblació rural és un fenomen complex i multifacètic, influenciat per factors econòmics, socials i demogràfics. La implementació de polítiques i estratègies específiques, com ara incentius per fomentar el desenvolupament econòmic local, millorar els serveis i promoure la qualitat de vida en àrees rurals, és crucial per abordar aquest desafiament i revitalitzar aquestes comunitats.

2.2.1 Indicadors demogràfics en el despoblament rural a Catalunya

Pel que fa als indicadors demogràfics municipals, s'ha tingut en compte la variable territorial per a ser seleccionats. Molts municipis són petits i això pot comportar que hi hagi canvis molt significatius en la seva estructura demogràfica en molt poc temps, i que distorsionin, d'aquesta manera, les dades referents a la distribució de les diferents edats a causa dels moviments migratoris, entre altres qüestions. A més, també s'ha de tenir en compte que, en molts casos, la població que apareix al Padró Municipal d'habitants no correspon als habitants reals del municipi i, tenint en compte que hi ha molt poca població, això pot desnaturalitzar les dades¹¹.

Per a poder analitzar els indicadors demogràfics del territori català s'han utilitzat les dades que s'inclouen en l'estudi de Mòdol i Aldomà i de l'Observatori del Món Rural. Així doncs, alguns indicadors comparen la situació entre el món rural i urbà.

¹⁰ Costas, E., Ferrer, C., Taberner, P., Cots, J. (2022). *Les persones joves a catalunya. Diagnòsica de la situació actual i dels escenaris futurs*. Observatori català de la joventut.

¹¹ *Idem*

El primer al qual es fa referència és la **taxa de creixement demogràfic interanual**. Aquesta indica la velocitat amb què augmenta o disminueix la població als municipis catalans. L'últim estudi disponible és la taxa 2018-2019. En aquest estudi, s'observa una diferència important entre una meitat oriental amb un creixement demogràfic positiu i una part occidental que presenta una clara recessió de població¹².

Per altra banda, un altre indicador és la **taxa d'envelliment**. Aquesta indica la proporció de població de més de 65 anys respecte als habitants totals. En l'Observatori del Món Rural es pot veure que aquesta taxa en zona rural és del 21,4%, en comparació amb el 18,6% en territori urbà. Pel que fa a la taxa de sobreenvelliment, que relaciona la proporció d'habitants de més de 85 anys amb la resta, la diferència entre el món rural i l'urbà és de quasi 2,6 punts percentuals (19,3% en el rural i 16,7 en l'urbà). Per tant, es pot concloure que la problemàtica del sobreenvelliment és més marcada en zones rurals. Si es tracta la diferència entre homes i dones, al món rural el 63,5% d'aquesta porció de població són dones, mentre que en territoris urbans el percentatge augmenta fins al 67,3%¹³.

L'estudi de Mòdol i Aldomà ha calculat l'índex d'envelliment en escala municipal comparant les persones de menys de 15 anys, el que s'anomena "generacions joves", amb les de 65 anys o més o generacions de gent gran. La mitjana al conjunt del país és de 0,81 joves per persona gran, el que indica una població envellida. Els autors conclouen que, amb les dades de l'any 2019, "en bona part dels municipis de la primera corona metropolitana de Barcelona i els entorns de les principals zones urbanes de l'est de Catalunya hi ha un predomini de la població jove". En canvi, a la resta del territori català hi regna un grau d'envelliment elevat, amb especial èmfasi a "les Terres de l'Ebre, l'interior de les comarques tarragonines, les comarques pirinenques i bona part del pla de Lleida". A més, és important remarcar que tots els 25 municipis amb un índex d'envelliment més negatiu són micropobles, entre els quals la majoria no arriben als 100 habitants¹⁴.

Una altra característica de l'indicador demogràfic és el **reemplaçament generacional**. Tradicionalment, s'ha utilitzat dos índexs, el de substitució i el de creixement. El primer tracta

¹² Aldomà, I., Mòdol, J. R.: *Nous índexs de relleu generacional al món rural* (Comunitat CO Rural - Coworking, PECT BCN Smart Rural). Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, 2021.

¹³ Costas, E., Ferrer, C, Taberner, P, Cots., J.: *Les persones joves a catalunya. Diagnòs de la situació actual i dels escenaris futurs*. Observatori català de la joventut, 2022.

¹⁴ Aldomà, I., Mòdol, J. R.: *Nous índexs de relleu generacional al món rural* (Comunitat CO Rural - Coworking, PECT BCN Smart Rural). Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, 2021.

la relació de les persones de 0-14 anys amb les de 50-64 anys. I el segon la relació del grup de 0-14 respecte al grup de 15-29 anys. Un resultat superior a 1 seria positiu pel que fa a aquest reemplaçament generacional. No obstant això, cal tenir en compte que molta població jove marxa a estudiar a les ciutats, però continua empadronada a la població d'origen encara que realment estiguin vivint en un municipi urbà o ciutat. Per tant, els autors de l'estudi indiquen que és més presentista avaluar l'índex de reemplaçament, que relaciona les persones que tenen entre 30 i 44 anys amb les que tenen edats compreses entre 50 i 64 anys. Aquest índex “marca la capacitat de reproducció de la força de treball”, afirmen Mòdol i Aldomà. És a dir, que es pot comprovar si els treballadors que es jubilen podran ser reemplaçats o no pels treballadors joves que arrenquen la vida laboral. L'estudi determina que, malgrat que la mitjana de Catalunya és d'1,15 persones que tenen entre 30 i 44 anys per cada persona que en té entre 50 i 64, hi ha algunes zones del país en què hi haurà problemes per reemplaçar la força de treball. Aquestes són les de l'interior de les Terres de l'Ebre i algunes del Pirineu i Prepirineu, a més de la Conca de Barberà i Segre Mitjà. I dels 25 municipis amb pitjors dades es torna a repetir la mateixa tendència que en l'índex anterior, 23 són micropobles.

El quart índex és, segons l'estudi, un dels més rellevants a analitzar, aquest parla sobre el potencial creixement. El que fa aquest índex és multiplicar els quocients resultants de comparar el grup de 15 a 29 anys amb el grup de 50 a 64 i explica la relació que hi ha entre la població d'entre 0 i 14 anys respecte a la de 15 a 29 anys. El resultat d'aquesta operació per al conjunt del país era de 0,78 l'any 2019, menor d'1, la qual cosa marca una tendència cap a la pèrdua poblacional pel que fa a l'estructura demogràfica autòctona dels municipis. El 92% dels municipis catalans tenen un indicador per sota d'1, i els que tenen pitjors dades estan situats en zones perifèriques, com “la zona de frontera entre les demarcacions de Lleida i Tarragona, la zona de contacte entre les comarques prepirinenques i les pirinenques”, entre altres¹⁵. A més, tots els sistemes urbans catalans presenten un índex que no arriba a 1, tot i que la situació més preocupant és a les zones ja esmentades en altres indicadors, com el Pirineu, les Terres de l'Ebre, el Segre Mitjà i la zona de contacte entre les demarcacions de Tarragona i Lleida. Tanmateix, també se sumen la primera corona metropolitana de Barcelona i la Costa Brava. Unes dades de l'estudi que poden sorprendre, tot i que els 60 municipis amb un índex més baix són tots micropobles¹⁶.

¹⁵Aldomà, I., Mòdol, J. R.: Nous índexs de relleu generacional al món rural (Comunitat CO Rural - Coworking, PECT BCN Smart Rural). Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, 2021.

¹⁶ *Idem*

DEMOGRAFIA	2018						2017					
	RURAL			URBÀ			RURAL			URBÀ		
	TOTAL	(%)	(%)	TOTAL	(%)	(%)	TOTAL	(%)	(%)	TOTAL	(%)	(%)
Taxa d'envelliment (%) ●	21,4	54,9	45,1	18,4	57,5	42,5	21,5	55,0	45,0	18,2	57,5	42,5
Taxa de sobre envelliment (%) ●	19,9	63,7	36,3	16,2	67,9	32,1	19,6	63,6	36,4	15,9	68,3	31,7
Taxa de població <35 anys (%) ●	34,8	48,2	51,8	37,3	49,2	50,8	35,5	48,3	51,7	37,5	49,2	50,8
Municipis amb pèrdua poblacional (nº) ●	293	-	-	76	-	-	342	-	-	114	-	-
Variació total de població (hab) ●	-72	-	-	44.307	-	-	-2.839	-	-	36.073	-	-
Variació de població total en municipis de <500 hab (hab) ●	-331	-	-	-	-	-	-604	-	-	-	-	-
Població estrangera (%) ●	13,5	46,3	53,7	14,3	49,0	51,0	13,5	46,4	53,6	13,8	48,7	51,3
Distribució entre homes i dones (%) ●	-	49,3	50,7	-	51,1	48,9	-	49,3	50,7	-	51,1	48,9

L'observatori del món rural.
Fundació del món rural, 2019

2.2.2 Indicadors econòmics

L'estudi de la Universitat de Lleida també constata que entre les causes que comporten aquesta despoblació cada vegada més marcada es troba l'envelliment de la població i la situació de l'activitat econòmica del territori. Així doncs, s'ha seleccionat per a revisar els indicadors del dinamisme econòmic aportats tant per aquest estudi com per altres dades presentades per l'Observatori del Món Rural.

En primer lloc, per analitzar les dades es té en compte les afiliacions a la Seguretat Social i el seu creixement o decreixement interanual. En termes generals, i seguint les conclusions i dades que *Nous índexs de relleu generacional al món rural*, referents al període 2013-2019 i que té en compte municipis i sistemes urbans, la recuperació després de la crisi provocada per la bombolla immobiliària es plasma en la taxa de creixement interanual catalana del 2,84% en aquest període. Concretament, es van recuperar més de 3,4 milions de llocs de treball a Catalunya. A més, també ens diu que aquesta dinàmica de recuperació d'afiliats a la Seguretat Social va ser generalitzada gairebé en el conjunt de municipis, ja que 843 poblacions van tenir taxes positives d'afiliats. Tanmateix, existeixen uns sistemes urbans amb taxes negatives i que no s'han recuperat econòmicament. Si s'observen les 25 poblacions que més han perdut llocs de treball entre els anys 2013 i 2019, trobem exclusivament micropobles¹⁷.

¹⁷ Aldomà, I., Mòdol, J. R.: *Nous índexs de relleu generacional al món rural* (Comunitat CO Rural - Coworking, PECT BCN Smart Rural). Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, 2021.

L'estudi d'Aldomà i Mòdol posa èmfasi en aquesta mateixa taxa però només dins del sector serveis. En el període estudiat l'increment de treballadors en aquest sector va ser superior a la mitjana (3,01%). Per tant, es pot dir que el sector serveis va ajudar amb més impuls la recuperació després de la crisi que la mitjana dels altres sectors, fet que posa de manifest la importància del sector terciari a Catalunya. De fet, segons les fonts consultades pels autors, l'any 2019 més del 78% dels llocs de treball pertanyen a aquest sector. 851 poblacions van tenir creixement d'afiliats en el sector serveis, i quasi 100 municipis en van perdre. I, de la mateixa manera que en l'indicador anterior, els micropobles van ser els que més van veure disminuir els llocs de treball terciaris. Si s'observa concretament en percentatge d'afiliats al sector serveis, ara sense tenir en compte el seu creixement interanual, es pot apreciar que aquest sector és el gran dominant de l'economia del país. Gran part de la costa catalana i les comarques del Pirineu acullen els sistemes urbans amb una taxa molt elevada. En canvi, els sistemes urbans amb taxes baixes estan situats en llocs on el sector agrari té un paper rellevant. La majoria d'aquests municipis comparteixen la mateixa casuística: poblacions petites en les quals l'activitat agroindustrial i agrària tenen molt pes i que pateixen una manca de serveis que comporta que hi hagi pocs treballadors del sector terciari. Entre les 25 poblacions amb els índexs més baixos els micropobles ocupen un percentatge elevat. Concretament, només 3 municipis no són considerats micropobles: Guissona, Montgai i Massalcoreig¹⁸.

Un altre indicador que s'ha considerat ha estat el volum de persones que tenen lloc de treball respecte al total de població que té edat de treballar. Tanmateix, cal pensar que pot existir població que treballi en un municipi, però que no hi resideixi, o residents que treballin fora. Les dades de l'estudi mostren que els municipis que registren taxes més altes són llocs en els quals el sector agrari i la indústria que se'n deriva juga un paper molt important. En canvi, municipis de costa registren taxes més baixes a causa d'una major mobilitat per anar a treballar fora del municipi on es resideix i també gràcies al fet que existeix un major percentatge de població adulta no activa, com pot ser el cas dels aturats o estudiants¹⁹.

També es pot veure una diferència entre la renda familiar dels territoris urbans i rurals. L'Observatori mostra que la renda inferior bruta de les famílies que viuen en zones urbanes és més alta que les de zones rurals. Concretament, l'any 2019 hi havia una diferència de 1.960

¹⁸Aldomà, I., Mòdol, J. R.: *Nous índexs de relleu generacional al món rural* (Comunitat CO Rural - Coworking, PECT BCN Smart Rural). Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, 2021.

¹⁹ *Idem*

euros anuals (en ser 17.690 euros en el cas de les urbanes i 15.730 en el cas de les rurals). La diferència dels anys anteriors també va ser de 1.820 euros l'any 2018, 1.830 l'any 2017 i 2.120 euros el 2016²⁰.

També he cregut convenient analitzar els joves incorporats al sector agrari. L'Observatori els ha mesurat tenint en compte els expedients resolts de l'ajut a la incorporació del jovent en aquest sector. Si bé l'any 2015 el nombre total era de 777 joves, entre els quals 593 homes i 184 dones, l'any 2021 només ascendien a 300, concretament 216 homes i 84 dones. Si ens fixem en la taxa d'atur registral, des que existeixen els informes de l'Observatori, aquesta sempre ha estat major en territori urbà. Per exemple, l'any 2021 hi havia un 10,88% d'aturats en el món urbà i un 8,47% en el rural²¹.

ECONOMIA	2018		2017	
	RURAL	URBÀ	RURAL	URBÀ
	TOTAL	TOTAL	TOTAL	TOTAL
Joves incorporats al sector agrari (nº)	321 (103)	218	415 (114)	301
Variació comptes de cotització (%)	0,66	0,74	0,8	0,7
Afiliats seguretat social (nº)	301.812 (44,2% 55,8%)	2.835.215 (47,3% 52,7%)	298.968 (44,2% 55,8%)	2.752.659 (47,3% 52,7%)
Variació afiliats seguretat social (%)	2,2	2,9	3,2	3,2
Atur registrat (nº)	33.568 (56,0% 44,0%)	359.428 (56,9% 43,1%)	36.415 (54,8% 45,2%)	381.883 (55,9% 44,1%)
Taxa atur registrat (%)	8,4	10,4	9,1	11,1
Ind. Agroalimentàries (nº)	2.167	2.931	2.149	2.978
Diferència renda familiar bruta disponible rural i urbana 2014-2015* (milers d'€)	-1,59		-1,38	
Diferència PIB comarcal rural i urbà 2014-2015* (milions d'€)	-16.384,43		-15.593,26	
Places allotjaments turístics (nº)	306.403	298.820	304.323	295.718
Places d'allotjaments de turisme rural (nº)	17.711	1.816	17.411	1.626

L'observatori del món rural.
Fundació del món rural, 2019

²⁰Aldomà, I., Mòdol, J. R.: *Nous índexs de relleu generacional al món rural* (Comunitat CO Rural - Coworking, PECT BCN Smart Rural). Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya, 2021.

²¹ *Idem*

2.2.3 Indicadors sobre serveis i qualitat de vida

En aquest apartat es parlarà dels indicadors que tenen en compte els serveis presents al municipi i la seva qualitat de vida.

Pel que fa a l'educació, en el curs 2019/2020 hi va haver 324 municipis rurals sense una llar d'infants, en comparació amb 13 municipis urbans que no gaudien d'aquest servei. Si ens fixem ara en escoles d'educació primària, 211 poblacions del món rural no en disposaven, mentre que només eren 13 els municipis urbans sense aquest servei. En relació amb els estudis universitaris, com que als municipis rurals no hi ha ubicades universitats, la comparació es fa mitjançant el nombre de població que cursa aquests estudis per cada 1.000 habitants. Al curs 2020/2021 hi havia 6,59 estudiants per cada 1.000 habitants en el cas del món rural, i 7,10 per cada 1.000 habitants al món urbà²².

Per altra banda, un altre servei bàsic del qual hauria de disposar tot territori és el de la salut. Es pot veure que no hi ha diferències significatives entre la població que visita un professional de la salut depenent de si resideixen en una població rural o urbana. Durant el període 2020-2021 el 94,33% de la població rural va visitar un professional de la salut, mentre que també ho va fer un 93,24% de la població urbana. Si ens fixem en el seu grau de satisfacció pel que fa a aquest servei, tampoc hi ha gaire diferència entre les dues zones, tot i que del 2019 al 2021 aquest grau presenta un percentatge una mica més elevat en zones rurals: el 91,05% de la població d'aquests territoris estava satisfeta amb els serveis sanitaris, un 88,86% en el cas de la població urbana²³.

2.3 Possibles causes i conseqüències del despoblament rural

2.3.1 Causes

Són molts els problemes i les causes per les quals un poble passa a despoblar-se o reduir la seva demografia. Al capdavant dels problemes s'hi troba la falta d'ocupació laboral junt amb la falta de recursos i serveis. En aquests casos, no es troba únicament carència en l'àmbit econòmic sinó a tot el que afecta directament en la supervivència de les persones en l'àmbit

²² Eroles i Viles, J.: *La lluita contra el despoblament rural a Catalunya*. Associació Catalana de Municipis i Comarques, 2022.

²³ *Idem*

rural, així com els serveis sanitaris o els bancs, o bé tot el que té relació amb l'activitat financera, els diferents serveis de transport, les infraestructures, etc. En definitiva, tot el relacionat amb els serveis mínims que es necessiten per poder desenvolupar la mateixa activitat com a ésser humà, tal com es faria en un àmbit més urbà²⁴.

Una altra causa que pot desencadenar una pèrdua important de població és la retirada d'empreses en el sector rural, les quals es veuen obligades a tancar perquè no hi ha la suficient població per abastir els seus serveis. Aquest cas pot ser el de l'activitat bancària o fins i tot el cas dels ajuntaments. Si els ajuntaments perden qualitat de serveis públics, perquè tenen una taxa d'habitants molt per sota del normal, això fa que perdin pressupost i els serveis (com per exemple el sanitari o de transports) desapareguin²⁵.

D'altra banda, les tecnologies també es veuen involucrades com a causes del despoblament. Cal tenir en compte que les noves tecnologies han permès, en els últims anys, que hi hagi un avenç pel que fa al treball a distància des d'un àmbit rural, però, al mateix temps, és cert que la connexió a Internet habitualment és dolenta i això representa una barrera significativa per a l'accés efectiu a les noves tecnologies en àrees rurals o remotes. Una connexió deficient a Internet dificulta l'accés a informació vital, serveis en línia, recursos educatius i oportunitats de mercat. A més, la manca d'aquesta connexió pot afectar la capacitat de les comunitats rurals per accedir a consultes mèdiques virtuals, seguiment de la salut i serveis de tele salut. D'altra banda, això pot limitar la seva capacitat per vendre productes en línia, accedir a plataformes de comerç electrònic i participar en l'economia digital²⁶.

Un altre punt que cal tenir en compte és l'envelliment constant en els pobles i la no aparició de nous joves. Més del 65% de la població rural té més de seixanta anys. La joventut no es queda o no habita en el món rural, la prolongació d'aquesta situació pot ocasionar la desaparició de persones de franges d'edat jove²⁷.

²⁴ Pinilla, V., Sáez, LA.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

²⁵ Pinilla, V., Sáez, LA.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

²⁶ Pinilla, V., Sáez, LA.: *Políticas ante la despoblación en el medio rural*. Revista de estudios sobre despoblación y desarrollo rural = Journal of depopulation and rural development studies, 2001

²⁷ Pinilla, V., Sáez, LA.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

2.3.2 Conseqüències

Un cop vistes les causes, es pot passar a comprendre les conseqüències que hauran d'afrontar els territoris que ho pateixin. Les principals repercussions que aquests municipis hauran d'afrontar són o estan relacionades amb les següents:

En primer lloc, és evident que existeix un desequilibri. El 90% de població resideix a ciutats grans com Madrid o Barcelona, per tant, la concentració en aquests entorns genera una greu descompensació directa de la quantitat de CO₂ que es genera en l'entorn rural i urbà, però aquesta descompensació no va a més gràcies que l'entorn rural neutralitza aquestes emissions, però si aquest entorn desapareix també afecta les grans ciutats, ja que acaba convertint el país en un desert geogràfic²⁸.

En segon lloc, continuant en la línia de les grans ciutats, una de les conseqüències que té per a aquestes és que en concentrar-se cada vegada més persones a les àrees urbanes, el resultat és que es tornen més insostenibles. Com s'ha mencionat anteriorment, si el 90% de la població viu en tan sols el 30% del territori, que és el cas d'Espanya, això suposa un problema d'organització territorial per a les administracions públiques²⁹.

També hi ha conseqüències per a l'àmbit alimentari. Si es deixen de costat els cultius, el pastureigs i boscos, una conseqüència eminent serà la producció d'aliments d'àrees locals. Aquest fet, comporta una disminució de la producció d'aliments de la zona i, per tant, s'hauran d'incrementar les tècniques d'importació alimentària. Aquesta importació, en conseqüència, també afavoreix una major dependència de combustibles fòssils, i aquest fet ocasiona un problema d'emissió de gasos d'efecte hivernacle, a més d'una pèrdua de sabors i tradicions culinàries i identitàries³⁰.

La pèrdua de patrimoni és alhora una preocupació que sorgeix quan hi ha un despoblament. L'arquitectura popular, els monuments, les tradicions i els costums, els paisatges i l'agricultura corresponent són un seguit de característiques que fan únic i distingit un municipi, quan

²⁸ Pinilla, V., Sáez, LA.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

²⁹ Idem

³⁰ Idem

aquest comença a endinsar-se en un procés de despoblament i desaparició, això suposa que aquest patrimoni desaparegui també, tot essent un model de vida per la gent que hi habita³¹.

2.3.3 Exemple de tres territoris catalans que han patit el despoblament

Com a exemple de l'actual situació de despoblament que viu Catalunya, s'ha estudiat el cas de tres petits municipis que han viscut de prop aquest fenomen. L'exemplificació d'aquests territoris ajuda a entendre la situació i col·labora amb noves idees que poden implantar-se en un projecte futur. Aquests tres exemples han estat escollits pel reportatge del programa "30 minuts" de TV3, anomenat: "Despoblats", d'aquí, s'ha extret i agrupat informació. Entre aquesta informació, una altra font utilitzada ha estat el reportatge de "Benvinguts al poble" de Núria Fonollà, del 2015.

El problema del despoblament no és quelcom nou, sinó que fins i tot es porta arrossegant des del segle passat. La preocupació que tenen molts dels residents d'un poble petit és la dificultat per trobar-hi feina amb una certa estabilitat; tot i això, s'ha de dir que després de la pandèmia de la Covid-19, s'ha recalcat que el confinament allí s'ha fet més suportable, cosa que ha fet incrementar molt o poc els habitants dels municipis rurals. La situació a Catalunya és que el 90% de la població està concentrat en zones urbanes (àrees metropolitanes i comarques costaneres) i tan sols el 10% restant viu en la Catalunya interior, això suposa per a aquests petits territoris una falta de joventut i famílies que hi visquin.

1. Prat de Comte, situat en la província de Tarragona i la comarca de la Terra Alta. Entre els anys 1931 i 1932, fou època de república i hi havia més habitants, dels quals gairebé tothom vivia de l'agricultura, però a partir d'aquests anys vingué la gran gelada i suposà l'abandonament del poble per part de molta població. Fa un segle els habitants d'allà arribaven fins a 800, en canvi, avui en dia no arriba als 200 veïns. El mateix alcalde afirma que quasi tothom treballa fora i això obliga que el poble només tingui els serveis mínims que necessiten, com serien una botiga de queviures, una farmàcia i un caixer. Pel que fa a l'escolarització, hi ha molt pocs nens i això comporta a què hi hagi limitacions en l'educació, com per exemple que els nens i nenes hagin d'anar tots junts, sense separació de franges d'edat per les classes, que van des de P3

³¹ Pinilla, V., Sáez, L.A.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

fins a 6è de primària. La situació que es troba és una població envellida, una escola en perill i uns serveis equilibrats, però mínims, tot això és degut al moment crític d'experimentar una greu falta de població.

Prat de Comte es juga el seu futur amb les joves, els qui estudien fora en municipis més grans com Tortosa o Amposta. Molts d'ells són conscients que no hi ha feina al poble per treballar del que vulguin, però al mateix temps no volen haver de marxar del seu poble. Una de les solucions que trobà el municipi fou fer una crida perquè vingués gent a viure-hi, realitzant mesures i instal·lacions noves. Dues noves parelles respongueren a la crida afirmant que el que els atreïa del poble era que tens temps per a tot. Els nouvinguts pensen i tenen en compte l'opció del teletreball, però els inconvenients que sorgeixen són la falta de fibra òptica i la insuficiència d'Internet. Breument, no està clar que l'interès per viure al món rural, acabi amb les causes del despoblament descontrolat.

2. La Febró, situat a la comarca del Baix Camp, és el tercer municipi més petit de Catalunya, ja que només hi ha 10 persones vivint tot l'any i s'han vist obligats a tancar tots els serveis. L'agricultura és escassa i això ha comportat l'abandonament de moltes terres i cultius. Un dels pocs pagesos que queda al poble (l'Isidre) afirma que els conreus al llarg del temps se n'han anat convertint en bosc, cosa que origina un risc d'incendis forestals, i la professió de pastor corre risc de desaparèixer, també és pel fet que cau la demanda de carn i cada vegada es paga menys als que s'hi dediquen. Una afirmació comuna en tots aquests casos de greu pèrdua de població és que sense subvencions no dona per viure. Però cal remarcar també que el "Banc de Terres", una inciativa del Consell Comarcal, s'ha preocupat de posar en contacte propietaris amb pagesos que busquen camps o terrenys. Tot i que existeix iniciatives d'aquest estil, no són suficients per aturar un problema de tan grans dimensions com està essent el del despoblament. A més aquestes inversions s'han de derivar a partir d'una sèrie jeràrquica, com diu Joaquín Recaño, investigador i professor del Centre d'Estudis Demogràfics UAB.

L'error en la majoria dels casos succeeix en el moment que no es garanteix els drets de ciutadans, cosa que en són encarregades les administracions, i és aleshores quan venen les complicacions per trobar ajudes que cooperin a aturar el despoblament.

L'alcalde de La Febró, Joan Carles Santos Bonet, afirmà que el que està tirant avui en dia més de l'economia del poble són els projectes turístics, que vegin que partint d'una fonda, casa rural o un restaurant poden venir a viure. Això creu que és més interessant que no pas fer una crida perquè la gent vingui a conèixer el poble.

3. Guimerà, de la província de Lleida, a la comarca de l'Urgell, és considerat bé cultural d'interès nacional, per la seva arquitectura. És un municipi que pateix el problema següent com molts d'altres: als dies festius s'omplen els carrers per la seva atracció medieval, però com a lloc de residència habitual són pocs els veïns que hi habiten. L'activitat turística és bàsica per als establiments de Guimerà. El seu alcalde citava que gràcies que passa molta gent han pogut augmentar alguns serveis bàsics del poble, cosa que no ha suposat el tancament complet d'aquests. Tot i això, des de l'any 2000 han perdut 130 habitants, i ara hi viuen menys de 300 persones. Un fet que cal tenir en compte a l'hora d'estudiar els motius pels quals succeeix el despoblament és que tot i que l'agricultura és encara l'activitat principal del municipi, la caiguda de preu de les collites i la mecanització ha reduït els llocs de treball, cosa que ha fet que moltes persones no s'hi instal·lessin. Els veïns del poble reivindiquen que potser el que convindria pel seu territori seria una oficina de turisme, la qual no tenen, però creuen que amb això també hauria d'haver-hi un acompanyament del Consell Comarcal, la Diputació o la Generalitat. L'opció del turisme al territori de Guimerà és nouvinguda, però de moment és la millor opció que es té.

2.4 El despoblament rural a Espanya

La situació actual a Espanya és la següent; avui hi ha 8.131 municipis en total, d'aquests, 5.102 perden població des de l'any 2001, però en el total de l'última dècada són 6.232 els municipis que porten perdent població. Això suposa que tres de cada quatre municipis espanyols han perdut població en l'última dècada, majoritàriament es parla de petits municipis³².

³² Pinilla, V., Sáez, L.A.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

Encara que es relacioni aquest fenomen amb els municipis més petits, cal esmentar que la despoblació també arriba a petites ciutats i capitals de l'interior: 29 capitals de província porten perdent població en l'última dècada³³.

La situació d'Espanya respecte als habitants i la població ha de ser qüestió de preocupació global, ja que la densitat del territori espanyol, avui dia, és de 94 habitants per quilòmetre quadrat, per davall de la mitjana europea (la qual és de 120 hab/km²). A més, hi ha 3.926 municipis amb una densitat inferior a 12,5 hab/km², això suposa que aquestes dades han estat incloses en el llistat que la Unió Europea considerada com de risc demogràfic³⁴.

En resum, els territoris de baixa densitat s'expandeixen per 243.000 km², el 48% de la superfície del país. Per fer-se una idea, es pot resumir dient que pràcticament la meitat del territori espanyol està en risc demogràfic³⁵.

Un cop emmarcada la situació demogràfica espanyola de manera numèrica, ara es pot passar a comprendre la situació demogràfica des d'una òptica més històrica.

Espanya és un país amb una rica diversitat geogràfica i una història que ha deixat una empremta significativa a la seva estructura social i econòmica. Tot i que Espanya compta amb àrees urbanes altament desenvolupades i modernes, també es coneix per nombroses regions rurals amb característiques específiques.

El fenomen de la despoblació rural a Espanya té profundes arrels històriques. Alguns factors que han influït en la despoblació rural a Espanya inclouen els següents períodes:

Durant la Reconquesta, que va tenir lloc des del segle VIII fins al segle XV, es van repoblar moltes àrees després de l'expulsió dels musulmans. S'hi van establir noves comunitats rurals, però algunes d'aquestes zones van enfrontar posteriorment problemes demogràfics³⁶.

³³ Pinilla, V., Sáez, LA.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

³⁴ Pinilla, V., Sáez, LA.: *La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras*. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR, 2017

³⁵ Idem

³⁶ Collantes, F., Pinilla, V.: *¿Lugares que no importan? La despoblación de la España rural desde 1900 hasta el presente*. Prensas de la Universidad de Zaragoza, 2019

En els segles XVI i XVII hi va haver un auge demogràfic, la població es va distribuir entre àrees urbanes i rurals. Tot i això, a mesura que avançava el temps, algunes àrees rurals van començar a enfrontar dificultats econòmiques i de despoblació a causa de factors com la consolidació de grans propietats i la caiguda dels preus agrícoles³⁷.

El segle XIX va veure un èxode rural significatiu per causa del progrés de la revolució industrial. Moltes persones van abandonar les àrees rurals a la recerca d'ocupació a les creixents ciutats industrials, la qual cosa va ocasionar la despoblació d'algunes regions agrícoles.

Tot i això, s'ha de dir que Espanya no sempre s'ha vist afectada pel despoblament rural. La població rural espanyola va créixer durant la primera meitat del segle XX. Es va tractar de l'etapa final d'un llarg cicle de creixement que enfonsava les seves arrels als inicis del segle xviii³⁸. Al llarg de tot aquest cicle, el creixement de la població rural es va basar en el seu excés de naixements sobre defuncions, que era clarament més gran que l'urbà³⁹.

Un aspecte interessant d'aquest creixement de la població rural és que va persistir durant dos subperíodes marcadament diferents entre si: abans i després de la Guerra Civil de 1936-1939. Entre el començament de segle i l'esclat de la Guerra Civil, Espanya va viure un procés significatiu de modernització econòmica, social i política. La industrialització, que havia començat a mitjans del segle xix, es va consolidar: es va fer més diversificada des del punt de vista sectorial i es va difondre a un nombre més gran de regions. La productivitat de l'agricultura també va augmentar de manera sostinguda i va permetre una millora dels nivells de vida de la població rural⁴⁰.

Durant les dècades de 1950 i 1960, Espanya va experimentar un període de desenvolupament econòmic, però aquest procés es va concentrar principalment en àrees urbanes i industrials.

³⁷ Collantes, F., Pinilla, V.: *¿Lugares que no importan? La despoblación de la España rural desde 1900 hasta el presente*. Prensas de la Universidad de Zaragoza, 2019

³⁸ Azpilicueta, P. E., & Peña, F. M.: *Algunas consideraciones acerca de la evolución de la población rural en España en el siglo XIX*. Noticiario de Historia Agraria: Boletín Informativo del Seminario de Historia Agraria, 6(12), 91-118, 1996

³⁹ Moreda, V. P., & Sullivan, D.: *Hacia una definición de la demografía urbana: España en 1787*. Revista de Demografía Histórica-Journal Of Iberoamerican Population Studies, 21(1), 113-140, 2003.
<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/778740.pdf>

⁴⁰ Collantes, F., Pinilla, V.: *¿Lugares que no importan? La despoblación de la España rural desde 1900 hasta el presente*. Prensas de la Universidad de Zaragoza, 2019

Molts joves van emigrar des de les àrees rurals cap a ciutats i regions més pròsperes a la recerca d'oportunitats laborals⁴¹.

Durant el règim franquista (1939-1975), es van implementar polítiques que afavorien el desenvolupament industrial i urbà en detriment de les àrees rurals. Això va contribuir a la despoblació en algunes regions agrícoles⁴².

A les darreres dècades, factors com la mecanització agrícola, la manca d'oportunitats econòmiques, la manca de serveis i l'envelliment demogràfic han contribuït a la despoblació rural a Espanya. La crisi econòmica del 2008 també va afectar moltes àrees rurals.

Entre el 1950 i el 1991, l'Espanya rural es va despoblar. La causa principal va ser l'acceleració de les migracions camp-ciutat. A més, des de finals dels anys quaranta, es van reprendre les tradicionals migracions cap a Amèrica. A començaments dels anys seixanta, aquest flux de sortida tradicional era substituït per una intensa emigració cap a l'Europa més desenvolupada; principalment, cap a països com Alemanya, França o Suïssa. Ja a la dècada dels cinquanta, l'emigració rural va superar el creixement natural i va donar lloc a despoblació. La marea de l'emigració rural va continuar intensificant-se durant la dècada dels seixanta, quan va assolir el màxim. Aleshores, és probable que l'emigració rural fos al voltant de tres o quatre vegades més intensa del que ho havia estat en el període previ a 1950. L'emigració rural va anar perdent intensitat a partir de llavors: a la dècada dels vuitanta, ja havia tornat a valors més o menys similars als del període anterior a 1950⁴³.

2.5 El despoblament rural en les poblacions de la comarca del Priorat

2.5.1 La comarca del Priorat

El Priorat està situat al sud de Catalunya, exactament a la Serralada Prelitoral. Pel que fa als límits territorials té contacte amb la comarca de la Conca de Barberà al nord-est, amb les Garrigues al nord, amb la Riera d'Ebre a l'oest i sud-oest, i finalment amb el Baix Camp a

⁴¹ Idem

⁴² Collantes, F., Pinilla, V.: *¿Lugares que no importan? La despoblación de la España rural desde 1900 hasta el presente*. Prensas de la Universidad de Zaragoza, 2019

⁴³ Idem

l'est i sud-est. L'envolta la Serra del Montsant per la part del nord i la Mola de Colldejou, la Serra de Llaberia i la Serra de Santa Marina al sud.

Les muntanyes que envolten la comarca li han donat un caràcter singular protagonitzat per un clima mediterrani que es deu a la proximitat amb el mar, tot i això, és cert que la part del nord es podria confondre amb unes característiques comunes del clima continental. Respecte a la temperatura, la mitjana és de 6 graus a l'hivern i de 23 graus durant l'estiu, i les pluges no són gaire constants ni seguides.

Els seus indrets han acollit tradicionalment ermites que els oferien en coves, com la de Sant Gregori refeta el 1929. Falset va ser la capital de la baronia del comtat de Prades a l'edat mitjana, i és també actualment la capital de la comarca. El passat del castell s'agermana amb el celler modernista de Cèsar Martinell, és una vil·la assenyada i discreta. La quartera és el nom de la plaça passeig de Falset. La bellesa d'aquesta comarca, dels paratges i de les ermites en són un bon atractiu turístic.

L'agricultura, malgrat la malaltia de la vinya causada per la fil·loxera a finals del segle XIX, s'ha identificat sempre amb la comarca. El vent i les altes temperatures de l'estiu donen una personalitat acusada en un vi d'alta graduació, conegut i exportat arreu dels continents. La vinya no amaga, però, les dificultats que suposa el fet que l'agricultura sigui l'única base de l'economia comarcal, després d'haver tancat les mines de plata i de plom del Molar i de Bellmunt d'origen medieval.

Al bell mig de la comarca, la Vilella Baixa ha estat qualificada de la "Nova York" del Priorat, per la curiositat de l'altura de les cases. A l'occident de la comarca, un conjunt de pobles van formar la baronia de Cabacés dels bisbes de Tortosa, a qui encara avui estan vinculats eclesiàsticament. Santa Maria d'Escaladei, fou la primera cartoixa catalana i hispànica fundada l'any 1167 i es va anar enriquint fins al segle XVIII, avui la cartoixa del peu del Montsant ja no existeix, s'han ensorrat les voltes, les seves millors pedres foren esmicolades per mans mercenàries i utilitzades en una carretera, el seu clos és ple d'esbarzers.

Tot i considerar-se una comarca petita, però familiar, cal remarcar que la comarca administrativa del Priorat té actualment a la seva mà dues denominacions d'origen vitivinícoles: la DO Montsant i la DOQ Priorat. Aquestes denominacions han portat a millorar

el futur de l'enoturisme i han ajudat a implantar més iniciatives per la població que està interessada, creant per exemple la coneguda Ruta del Vi amb cellers visitables i mil i una experiències per gaudir d'aquest entorn.

2.5.2 Els municipis

Els municipis del Priorat comparteixen característiques distintives. Aquesta regió és coneguda pel paisatge muntanyós, amb vinyes que produeixen vins d'alta qualitat. Cada municipi contribueix a la riquesa cultural i la tradició vinícola de la comarca. A més, el Priorat és una destinació atractiva per a l'enoturisme, oferint l'oportunitat d'explorar cellers i gaudir de la bellesa natural de la regió.

Els municipis que comprenen la comarca són: Bellmunt del Priorat, Gratallops, El Lloar, El Molar, El Masroig, Falset, que és la capital de la comarca, La Figuera, La Vilella Alta, La Vilella Baixa, la Bisbal de Falset, Porrera, Poboleda, Torroja del Priorat, La Morera de Montsant, Cabacés, Cornudella de Montsant, Ulldemolins, Margalef i Pradell de la Teixeta (Annex 6.1).

3. Treball de camp

3.1 Mètodes

3.1.1 Metodologia per la direcció i reafirmació del projecte: entrevista al cap de l'àrea de Promoció i Desenvolupament comarcal

El Consell Comarcal de Falset funciona com l'entitat representant de la comarca del Priorat, exercint així un paper clau en els aspectes organitzatius i institucionals. S'ha dut a terme una entrevista amb Josep Maria Coll Ferré, cap de l'àrea de Promoció i Desenvolupament comarcal, amb l'objectiu d'avaluar la situació actual de la comarca. Principalment, es busca entendre el suport o l'assistència proporcionada davant del problema del despoblament i extreure'n conclusions per analitzar possibles solucions i infraestructures aplicables.

Inicialment, l'entrevista havia estat programada per fer-se de forma presencial a les oficines del Consell Comarcal amb el tècnic corresponent. Tot i això, a causa de les dificultats logístiques de la distància, s'ha optat per l'alternativa de dur a terme l'entrevista de manera telemàtica.

3.1.2 Metodologia de l'estudi demogràfic de cada municipi

El primer pas per a la formulació del projecte destinat a reduir l'impacte del despoblament rural al Priorat, ha estat dur a terme un estudi de la variació demogràfica a cada localitat durant un període específic. L'objectiu principal és obtenir una anàlisi de les causes que van portar a un augment, manteniment o disminució del cens de població. Aquest estudi ha estat reflectit en una taula de secció de resultats.

L'estudi exhaustiu ha tingut la següent composició: en relació amb el nombre de pobles, s'han seleccionat 23 municipis corresponents a la comarca catalana del Priorat. L'interval d'anys per a l'estudi ha estat aquell que proporcionés les èpoques amb fets històrics més rellevants a la variació demogràfica de cada municipi. Per tant, s'ha iniciat el 1890 (finals del segle XIX) i s'ha estudiat fins a l'any 2020. Tots els anys compresos en aquest interval s'han agrupat en dècades per facilitar-ne la representació i l'anàlisi.

Per recopilar el total d'habitants de cada població amb referència a cada dècada, s'ha creat una quadrícula amb una llegenda numerada associada a cada poble.

Algunes de les dades que integren la quadrícula es destaquen sobre un fons de color per representar situacions extraordinàries d'aquell any. Els colors es representen de la manera següent:

En cas que la cel·la tingui un color vermell fosc i intens, indica que aquest any ha estat crític a causa d'una disminució de la població de més de 200 habitants. Si el color que correspon a la cel·la és vermell, però més clar i rosat, vol dir que no va perdre tants habitants, però tot i això va experimentar una disminució d'entre 100 i 200 habitants.

En canvi, també se'n presenta el color verd. Si aquest és fosc i brillant, indica que aquell any la localitat va experimentar un augment de població superior als 200 habitants en comparació amb èpoques anteriors. I si el color verd és més clar, vol dir que l'augment va ser entre 100 i 200 habitants.

El propòsit d'aquest estudi amb colors és emular l'exemple de les èpoques de color verd per augmentar la població. D'aquesta manera, es busca prevenir problemes o inconvenients que van sorgir a les èpoques marcades amb color vermell. Així, el pla dissenyat aconsegueix establir un fonament adequat, utilitzant com a referència els esdeveniments històrics ocorreguts en el passat.

3.1.3 Metodologia per la presentació del projecte

Un cop finalitzat i analitzat l'estudi, s'elabora el projecte de les diferents idees agrupades per reduir l'impacte del despoblament al Priorat. Per la presentació d'aquest Pla, s'utilitzen dos mètodes:

El primer consisteix en la visualització d'un vídeo representant el problema que es pateix i serveix com a anunci divulgatiu de la situació que viuen els residents dels municipis prioratins, d'aquesta manera es mostra de manera visual les causes que han comportat a dur a terme el projecte (Annex 6.2).

En segon lloc, per facilitar-ne la divulgació i l'explicació informativa i detallada del Pla, s'ha creat un tríptic instructiu, on estan esmentats tots els apartats del projecte i la seva funcionalitat (Annex 6.3).

3.2 Resultats

3.2.1 Resultats de l'entrevista al tècnic

Amb la finalitat de tenir una visió genèrica de com es troba la comarca del Priorat i obtenir respostes d'algú que coneixes la situació de manera detallada i específica, es va entrevistar a Josep Maria Coll, cap de l'àrea de Promoció i Desenvolupament comarcal.

En la seva entrevista, Josep Maria Coll Ferré aborda el tema del despoblament rural al Priorat. Destaca que aquest problema és una preocupació de llarga data per a les institucions locals i es reconeix com un gran repte per al manteniment del dinamisme socioeconòmic i poblacional de la comarca. Si bé s'han realitzat diverses accions per abordar el problema, aquestes han estat més aviat aïllades i manca una política integral i coordinada. Esmenta la importància dels serveis especialitzats i la necessitat de captar l'interès de persones interessades a viure en zones rurals. Respecte als efectes de la pandèmia, veu una oportunitat per a la comarca, sempre que es desenvolupin polítiques coordinades per abordar el repte del despoblament. En conclusió, apunta a la importància de polítiques concretes i la col·laboració entre institucions per afrontar aquest repte i aconseguir una població més equilibrada al Priorat en les pròximes dècades (Annex 6.4).

3.2.2 Resultat de l'estudi dels territoris i la seva despoblació

La graella que es mostra a continuació conté totes les dades del nombre d'habitants en les dècades estudiades de cada municipi del Priorat (els quals estan representats a través de nombres, mitjançant una llegenda). Seguidament, s'han representat aquestes dades en una gràfica genèrica del Priorat explicant la situació en general, però també s'ha elaborat una gràfica específica de cada localitat, on sota de cadascuna s'explica la situació més extraordinària o els fets i les causes que comporten un descens o un augment notable. La llegenda representativa de cada municipi és la següent:

1. Bellmunt del Priorat
2. La Bisbal de Falset
3. Cabacés
4. Capçanes
5. Cornudella del Montsant
6. Falset
7. La Figuera
8. Gratallops
9. Els Guiamets
10. El Lloar
11. Margalef del Montsant
12. Marçà

13. El Masroig
14. El Molar
15. La Morera del Montsant
16. Poboleda
17. Porrera
18. Pradell de la Teixeta
19. La Torre de Fontaubella
20. Torroja del Priorat
21. Ulldemolins
22. La Vilella Baixa
23. La Vilella Alta

	1890	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2020
1	693	731	953	1321	1014	796	877	1035	678	366	327	310	350	280
2	837	749	832	796	707	684	611	547	445	323	312	242	236	216
3	919	885	780	761	696	611	555	523	411	362	349	339	347	298
4	1034	882	961	986	866	698	723	658	528	455	430	401	431	398
5	2589	2353	2007	1685	1567	1507	1331	1202	1178	980	921	840	1028	941
6	3952	3573	3490	3024	2658	2339	2338	2484	2517	2657	2592	2448	2935	2834
7	622	519	558	506	508	425	371	293	204	147	138	121	135	111
8	785	706	662	644	493	427	415	360	296	275	252	232	263	229
9	431	413	397	503	416	391	332	412	339	310	296	304	329	270
10	598	537	499	416	354	315	301	285	229	178	160	123	124	107
11	619	591	585	554	535	514	354	277	245	170	153	129	115	97
12	1383	1261	1263	1249	1129	1054	1010	1011	723	637	609	600	653	594
13	1123	1185	1387	1242	1073	824	861	739	612	590	554	506	558	497
14	728	868	1221	923	864	618	594	643	505	346	339	289	297	297
15	632	547	465	400	354	356	290	249	180	180	199	176	465	152
16	1253	1112	823	811	672	608	548	554	461	398	368	335	382	313
17	1371	1203	1058	968	908	780	732	714	670	495	455	472	482	439
18	788	754	712	669	590	497	449	401	345	293	269	198	188	152
19	277	255	203	198	156	156	135	129	113	82	62	128	147	138
20	826	719	555	558	506	341	313	273	203	166	149	139	165	149
21	1450	1424	1362	1289	1243	936	869	763	671	585	547	495	470	396
22	809	725	649	626	458	460	393	301	303	193	174	174	213	202
23	543	477	470	439	311	286	258	235	188	147	144	128	136	135

Els resultats que deriven d'aquesta taula, estan esmentats i explicats detalladament a continuació, però per tenir la idea general i situar-se en context és precís un comentari integral de la situació que patí, fins als últims anys, la comarca tarragonina del Priorat:

Com mostra la gràfica 1 genèrica del Priorat (Annex 7.5.1), es veu de manera clara que en les darreres èpoques el ritme d'habitants en la comarca ha disminuït i ha anat en descens. Amb aquest fet, es pot corroborar que la continua manca de població en el territori està present i, per tant, sí que es troba davant un problema greu de despoblació d'aquesta zona rural.

Per tal d'estudiar les problemàtiques que han comportat aquesta davallada cal estudiar el que succeí específicament en cada municipi i analitzar les causes per tal de no caure de nou en aquests fets que comportaren el despoblament.

A la gràfica 2 de Bellmunt del Priorat (Annex 7.5.2), l'interval d'anys en què s'experimentà un fort augment de la població va ser entre els anys 1900 i 1920. Segons l'estudi realitzat, s'ha estudiat que coincidien amb els anys de més esplendor de l'activitat minera. L'any 1905 es construeix la "Casa de la Mina". Durant el segle XX, aquest municipi va ser un dels centres miners més importants de Catalunya i el primer en l'explotació de galena (mineral de plom), aquest fet té relació amb el creixement de la població perquè la necessitat de mà d'obra va fer que molta gent es traslladés allí a treballar.

Tot i això, tingué una època de davallada demogràfica entre els anys 1930-1940 i entre els anys 1960-1980. Tot gira entorn les mines, ja que als anys setanta aquestes es veuen obligades a tancar, com tantes altres empreses, i l'Ajuntament decideix convertir-ho en museu. La manca de treball produeix aquesta davallada tan notable, inici d'un despoblament.

En el cas de La Bisbal de Falset (Annex 7.5.3), aquest municipi sofreix una davallada d'habitants entre els anys 1960 i 1980. Cal remarcar, a causa de la Guerra Civil del 1936 al 1939, molts arxius foren cremats i part de la població també migrà. A més, la batalla de l'Ebre l'any 1938, en aquest municipi va ser blanc prioritari de les bombes que van provocar grans estralls, amb mort i ferits. Com podem veure, per tant, el municipi fou un escenari en diversos conflictes històrics, els quals van provocar l'emigració de molta gent. Tot i això, també cal dir que gràcies a la construcció pròxima del pantà de Margalef, s'estengué considerablement el

conreu, això suposà que l'activitat agrícola i dels camps tornés a revifar i es recuperés amb més força de les plagues que sorgiren, d'entre elles la més destacada: la fil·loxera.

En el municipi de Cabacés (Annex 7.5.4), es pot veure com el descens de població més notable sorgí entre dues etapes: en els anys 1900 al 1910 i del 1960 al 1970. Històricament, es coneix que a les escorillades de la primera carlinada, en aquest municipi Carles V s'instal·là amb tot el seu exèrcit durant tres dies, i entre els anys 1913 i 1916 es construí el famós pont de la carretera (El Pont Vell), una resta històrica de gran valor. Aquesta repercussió de fets històrics van donar a conèixer Cabacés. Pel que fa a la dècada dels seixanta, no tot va anar sobre rodes, ja que fou l'època en què es va produir un gran desenvolupament de la indústria a les zones urbanes, fet que va desencadenar un gran èxode rural, perquè la gent volia una situació laboral estable per tirar endavant les seves famílies.

Això és exemple que l'activitat laboral té un gran impacte sobre el despoblament i la migració cap a zones urbanes.

La població de Capçanes (Annex 7.5.5) experimentà un descens de població important a finals de segle XIX i principis del XX. A més, també foren anys de preocupació demogràfica entre el 1920 i 1930, i el 1960 al 1970. A finals del segle XIX, sorgeixen les conseqüències de temps de guerres, ja que les Guerres Carlines (tres guerres militars del moviment polític carlí, partidaris de Carles Maria Isidre de Borbó) tingueren com escenari aquest sector del Priorat, on dominaven els partidaris de Carles i no tant els liberals, els mateixos ciutadans afirmaven que l'única solució per frenar la manca de població que marxava, era constituint pobles de pau. Per tant, les relacions personals i la convivència estable sense aixecaments ni enfrontaments, faciliten que el despoblament no avanci.

El cas de Cornudella (Annex 7.5.6) és el següent: hi ha un fort descens entre el 1890 i el 1910, i no tan fort però notable entre el 1970 i 1980. La plaga de la fil·loxera va afectar els seus camps d'una manera catastròfica i a més les guerres civils absolutistes i carlistes de segle XIX tingueren gran impacte sobre Cornudella. Com observem en el gràfic entre els anys seixanta i els setanta, es va mantenir bastant el nivell de població, això fou degut al fet que hi hagué una forta onada de població immigrant d'Espanya, com andalusos, extremenys, madrilenys, valencians, entre d'altres. Positivament, es veu com durant la dècada del 2000 comença a augmentar el nombre d'habitants, això és perquè augmenta la importància del sector de

serveis, relacionats amb el turisme (cases rurals, restaurants, esport d'aventura, escalada a Siurana...). Tots aquests fets han fet que Cornudella sigui un lloc de gran interès turístic i molt més visitants des de l'aplicació d'aquests sistemes de serveis.

La capital comarcal (Annex 7.5.7) va patir un greu descens de població del 1890 al 1930, el conflicte de la Tercera Guerra Carlina passà de puntetes per la vila. Això s'ajunta amb l'època en què entrà la fil·loxera a Catalunya, la qual no fou fins al 1910 que va travessar el riu Ebre, fins penetrà la Terra Alta. En aquest interval d'anys també començà l'època d'expansió econòmica, amb l'arribada del Ferrocarril de Barcelona a Madrid el 1890. Un fet desencadenant del problema de despoblament en la localitat foren també els incendis forestals, on durant la dècada dels vuitanta, exactament entre el 1980 i el 1986, es van produir els incendis forestals més importants dels boscos del baix Priorat: les serres de Pradell i de l'Argentera (1980) amb 671 hectàrees cremades, els boscos del Morrot (1982) amb 53 hectàrees cremades i de nou les serres mencionades anteriorment (1986) amb 970 hectàrees cremades. L'any 2003 s'obriren en la capital nous establiments, un exemple fou l'Artesana, i més tard l'any 2006 la inauguració de la llar d'infants, aquest fet va ocasionar un augment favorable del nombre d'habitants.

El petit municipi de la Figuera (Annex 7.5.8) pateix una greu davallada entre el 1890 i 1900, i entre el 1960 i 1970. El que es coneix històricament d'aquest municipi és gairebé inexistent, ja que tota la documentació i arxius del municipi foren cremats i destruïts, igual que alguns altars i santuaris cremats arran de la Guerra Civil el 1936. Posteriorment, es pot explicar la davallada en els anys seixanta a causa de la Tercera revolució industrial i l'èxode migratori cap a zones urbanes.

En el cas de Gratallops (Annex 7.5.9), es coneix ben poc sobre la història d'aquest municipi, però com s'observa en la gràfica, el pendent més notable de descens demogràfic es produeix entre el 1920 i el 1930. Aquest descens és conseqüent a la Segona revolució industrial, ja que finalitza el 1914 i comporta que molta gent també es replantegés l'opció de treballar en la indústria a zones urbanes i el gran nucli del territori.

En el municipi dels Guiamets (Annex 7.5.10), s'han experimentat diversos períodes de creixement, i s'ha destacat per no mostrar una disminució tan pronunciada en comparació amb altres localitats. Durant la dècada del 1910 al 1920, es va registrar el primer augment, i el

1917 es va fundar el celler cooperatiu dedicat a l'elaboració de vins negres i blancs amb Denominació d'Origen Tarragona. Es van dur a terme iniciatives importants per impulsar la pesca i els esports aquàtics com a factors d'atracció turística. El compromís de potenciar el territori va resultar clau per a l'augment significatiu en el nombre d'habitants. Als anys vint, al cor del poble, es va erigir una font pública d'estil modernista a causa de l'arribada del subministrament d'aigua el 1911. Això va millorar considerablement la qualitat de vida dels habitants, ja que abans d'aquest esdeveniment, havien de desplaçar 2 quilòmetres per obtenir aigua.

El Lloar (Annex 7.5.11) ha estat en continu descens de població, però el qual s'inicià oficialment amb una pèrdua greu d'habitants fou entre la dècada del 1910 i el 1920. En aquesta davallada incidí la crisi generada per la Gran Guerra, que encara es deixava sentir al llarg de la dècada del 1920. Les conseqüències que desencadena una crisi no es poden resoldre de la mateixa manera per a tota la població, així que molta gent es va veure obligada a marxar del municipi, i d'aquí tot el descens que procedeix aquesta data.

A Margalef del Montsant (Annex 7.5.12), entre els anys 1940 i 1950 va succeir el descens més prolongat i en aquest cas no fou per cap fet derivat de guerres o conflictes, sinó que simplement l'autèntica minva demogràfica es produí per una possible tendència a l'estancament, potenciada per un acusat procés d'envelliment i emigració. El cas de Margalef del Montsant és exemple de què en les poblacions els joves tenen un gran pes i són el futur decisiu perquè els pobles no esdevinguin despoblats.

A Marçà (Annex 7.5.13), les davallades més preocupants se situen entre l'interval d'anys del 1890 al 1900, del 1920 al 1930 i el més greu del 1960 al 1970. El problema de la fil·loxera mencionat anteriorment també va afectar la comarca, com hem vist, però amb tot Marçà no en va sortir tan malparat amb l'arribada del ferrocarril el 1891, ja que es convertí en porta de pas de molts productes agraris del Priorat. El municipi amb aquest fet va passar a ser més conegut i com observem en el gràfic l'any 1900 ja hi ha un cert manteniment i no decreix tant el nivell. També cal tenir en consideració que a la segona meitat dels anys setanta, aquesta davallada demogràfica semblà aturar-se. La proximitat i les bones comunicacions amb el cap comarcal podrien ser una de les causes principals del manteniment de la població, que no es va veure obligada a emigrar per la llunyania al lloc de treball.

El Masroig (Annex 7.5.14), començà amb un fort augment entre el 1900 i el 1910, ja que fou un municipi que aconseguí recuperar-se bastant ràpid i amb eficiència de la plaga de la fil·loxera. Tot i això, certes èpoques de conflictes bèl·lics influïren en el municipi, per exemple l'any 1930 fins al 1940 el descens de població és molt prolongat a causa de la Guerra Civil, que deixà empremta cremant retaulles i patrimoni del municipi el 1936. Entre tot això, també es coneix que el 1917 neix el Cellar Masroig, el més gran de la DO Montsant.

En el cas del Molar (Annex 7.5.15), començà a ascendir a finals del segle XIX, però experimenta un descens a partir del 1910, això és a causa del desenvolupament de l'explotació exhaustiva de les mines de plom, i el municipi va perdre la seva harmonia i va passar a centrar-se tan sols en aquesta activitat. A partir del 1920 i les dècades que el precedeixen, la pèrdua d'habitants és deguda al fet que l'agricultura es veu afectada, amb greus problemes de calamarsa (1915) i sequera (1923-1927). En resum, l'economia d'aquell municipi es va focalitzar tant en la mineria que va descuidar els seus habitants i l'èxode rural que s'estava patint.

El fet més notable del gràfic de la Morera de Montsant (Annex 7.5.16), és el moment i clímax d'ascensió entre el 2000 i el 2010, quan es van desenvolupar activitats econòmiques enfocades al turisme, i l'atractiu turístic esdevingué factor important i destacable del municipi. Però no tot és tan positiu, ja que torna a haver-hi una davallada prolongada del 2010 al 2020, pel fet que gran part del terme resta inaprofitable per al conreu a causa de la gran abundància de roquerals, pasturatges, garriga i bosc. El fet de no tenir tants conreus com es podrien, obliguen a molts agricultors i gent que treballa del conreu a buscar una altra activitat laboral i abandonar, conseqüentment, el municipi.

En el cas de Poboleda (Annex 7.5.17), de manera general tendeix a disminuir. Del 1900 al 1910, la plaga de fil·loxera i la crisi del món rural van comportar una llarga decadència i despoblament. L'any 1893 aquesta plaga no només confirmà la tendència del despoblament, sinó que l'agreujà. Com en el cas anterior de la Morera, Poboleda experimentà també una pèrdua de població pel fet que tan sols menys de la meitat del terme estava cultivat; com que no van exercir la professió agrícola i de conreu, molta gent es va veure obligada a buscar altres alternatives en nuclis urbans.

Porrera (Annex 7.5.18), té una davallada poblacional l'any 1890 seguit del 1900 per causa de la fil·loxera. La població, com representa el gràfic minva progressivament al llarg del segle

XX a causa dels anys de crisi política i Guerra Civil. A més, durant l'època del 1850, la vinya fou atacada per l'oïdi que delmà la collita. Aquest fet és exemple que el que passa durant una dècada té una repercussió significativa en el futur. Un fet destacable és que Porrera fou el primer poble del Priorat on es descobrí la fil·loxera, el 27 de juny de 1893. Per tant, va ser el municipi promotor de la plaga.

El conreu desaprofitat també fou desencadenant del problema del despoblament a Pradell (Annex 6.5.19); del 1990 al 2000, en l'àmbit de l'agricultura es troba que més de la meitat del terme fou ocupat per bosc, garriga i roquers. El motor econòmic del municipi es basava en l'explotació de guixeres, però aquest es tancà. La manca de treball en aquest sector que va ser tan important en l'economia de Pradell, també va comportar que molts treballadors perdessin el seu treball i, per tant, cerquessin oportunitats laborals en un altre territori.

En el següent gràfic de la Torre de Fontaubella (Annex 7.5.20), és convenient comentar l'ascens que es produeix entre el 1990 i el 2000. Les causes d'aquest augment són perquè, per una banda, gran part del terme fou ocupat pel parc eòlic de Trucafort, inaugurat l'any 1999, amb una producció anual de 80.000 MWh. D'altra banda, en els anys posteriors es van fer grans esforços per potenciar l'oferta turística que es concentra en els mesos d'estiu i que s'ha definit com a alternativa al desenvolupament del municipi. Aquests dos fets van fer que el nom de la Torre de Fontaubella s'estengués i guanyés popularitat, cosa que n'augmentà la difusió i com a conseqüència pujà el nombre d'habitants que s'hi traslladaren.

Torroja (Annex 7.5.21), al llarg d'aquestes dècades, començant l'any 1890, ha anat en decreixença respecte al nombre d'habitants i no ha experimentat un augment considerable de població. El fet desencadenant d'aquest procés demogràfic decreixent fou la fil·loxera; quan aquesta plaga s'instal·là en el municipi l'any 1893 això produí una ensorrada demogràfica que, com observem, no s'ha recuperat fins a l'actualitat. És cert que hi ha altres factors, però també estan relacionats amb el conreu i l'activitat pagesa, ja que $\frac{2}{3}$ del terme són ermes, amb garriga, bosc i pasturatge. I un bosc descuidat no contribueix per res en el territori, si més no, ocupa terreny on es podria estar cultivant i practicant la pagesia.

A Ulldemolins (Annex 7.5.22), el salt més prolongat en les dècades del gràfic és entre les dècades del 1930 al 1940. També comprèn una època en què els anys de postguerra tenen un paper important en el despoblament, ja que són els que inicien una reducció constant de la

població que anava incrementat el seu ritme, per això analitzem en el gràfic que a mesura que van passant els anys aquest ritme decreixent va seguint el seu curs, fins a arribar als darrers anys en què ens trobem.

Es pot prendre com a exemple aquest municipi respecte al fet que la Guerra Civil deixà marca per allà on passà, i no tan sols en el període de guerra sinó també posterior a aquest.

En el cas de la Vilella Baixa (Annex 7.5.23), també es pot observar un salt notable entre el període del 1920 al 1930, i també del 1970 al 1980. Com en molts altres municipis mencionats anteriorment, el cas de la Vilella Baixa segueix el mateix ritme; aquest descens és degut a la davallada demogràfica que es prolongà des de l'inici del segle XX i també en fou un causant de la pèrdua de població, les conseqüències d'endinsar-se en una revolució industrial (la tercera) que també va ser el motiu pel qual molta gent va haver de marxar del seu municipi per tenir una vida digna i sobretot per trobar treball en els nuclis urbans on la indústria ja s'havia instal·lat.

A La Vilella Alta (Annex 7.5.24), el pendent decreixent més prolongat és entre el 1920 i el 1930. En aquesta època també succeeixen molts fets que hem mencionat amb anterioritat, com ara el desenvolupament constant i nou de la indústria, després d'haver patit una Segona revolució industrial.

El fet més preocupant de la decadència demogràfica en la Vilella Alta, ha estat que les terres llaurades representen poc menys de la meitat del territori, això suposa poc conreu en referència a tot el que es podria conrear, i la manca de treball a les terres protagonitza la migració dels municipis rurals.

3.2.3 "Reviu el Priorat: Pla Integral de Dinamització i Repoblació Rural"

L'últim pas per concloure el treball ha estat la creació d'un pla per tal de contribuir a solucionar el màxim possible el problema existent de la despoblació de les zones rurals, en aquest cas de la zona del Priorat. Com es veu en el títol, el projecte elaborat s'ha anomenat "Reviu el Priorat: Pla Integral de Dinamització i Repoblació Rural".

S'ha de tenir present en tot moment que la finalitat principal d'aquest projecte ha estat la recopilació de diverses accions que contribueixen a evitar el problema del despoblament rural concretament a la zona estudiada, la comarca del Priorat. De manera que qualsevol poble prioratí, que necessiti una guia per evitar l'impacte d'aquest problema, pugui recórrer al seguiment d'aquest pla, el qual ha estat creat a partir d'un estudi previ exhaustiu, basant-se en fets històrics que succeïren en cada municipi que no haurien de tornar a ocórrer per mantenir un nivell demogràfic estable o bé per anar en augment.

El projecte s'ha dividit en 6 apartats, els quals han estat els principals desencadenants que comportaren una variació demogràfica en els municipis del Priorat. Els apartats es divideixen de la següent manera:

1. Activitat laboral
2. Turisme
3. Conreus i atractius naturals
4. Tecnologies i noves infraestructures
5. Relacions personals
6. Educació

A continuació es mostra en què consisteix cada punt i què és el que s'hauria d'aplicar en cada àmbit, per afavorir a un manteniment o fins i tot un increment de la població rural.

3.2.3.1 Activitat laboral

Per tal de poder garantir l'estabilitat de les famílies és convenient poder proporcionar-los-hi l'oportunitat de poder accedir a un lloc de treball en un entorn pròxim al municipi fent, d'aquesta manera, innecessari el desplaçament a altres ciutats o municipis llunyans, motiu pel qual moltes famílies acaben abandonant els seus pobles. Així doncs, s'aconsegueix, també, disminuir l'ús del transport i es contribueix a la disminució de la contaminació.

Amb una activitat laboral gestionada pels mateixos habitants de la zona que coneixen el terme, les seves arrels i les seves característiques, és més fàcil dur a terme les tasques de la manera més apropiada, garantint així, una economia pròspera. Perquè tot això sigui possible,

s'han elaborat les següents propostes de llocs de treball. En primer lloc, manteniment i cura constants de:

- Centres miners: el tancament d'aquests suposà la pèrdua de molts llocs de treball, per tant, s'ha de mantenir el patrimoni miner i tenir cura d'aquests espais, ja que la seva obertura o creació de nous centre miners, si fos necessària, proporcionaria molta ocupació laboral.

- Camps de treball: l'actualització i la cura constant dels camps igual que la seva inspecció, són essencials per no caure en plagues, com la que va tenir lloc al Priorat (la fil·loxera), d'aquesta manera tenint el sistema agrícola controlat constantment es pot millorar la situació dels camps i prevenir problemes que desencadenin plagues futures o altres problemes com la calamarsa i la sequera.

- La pesca: aquesta activitat ha passat desapercebuda per moltes localitats, però el seu impacte també fou potent; per tant, la promoció d'aquesta activitat és necessària, en cas que es pugui, per cultivar una professió poc coneguda, però la qual va ser clau per potenciar el territori. N'és un bon exemple el municipi dels Guiamets, on aquesta activitat va ser la responsable d'un augment nombrós del seu nombre d'habitants.

- L'agricultura: en els pobles petits es pot afirmar que aquesta activitat laboral és la més essencial i de la qual viuen gairebé tots els seus habitants. És primordial la importància que té el cultiu de camps de conreu, oliveres, vinyes, arbres fruiters... A més de proporcionar productes del sector, hem vist per exemple amb el cas de Bellmunt del Priorat que arribà a ser tan important la professió que fins es van crear habitatges expressament per la mà d'obra o els treballadors dels camps. Per això és necessària la contínua revisió i permanència d'aquest ofici.

- Administració en els ajuntaments i oficines de turisme: a més de l'activitat pagesa, té un pes important l'administració i organització del municipi, en els ajuntaments també es poden assolir professions o encàrrecs que són necessaris i que poden donar lloc a l'ocupació de molts residents, a més l'atractiu turístic també és clau en els municipis prioratins, per tant, la contractació de guies o personal d'oficines de turisme, pot donar lloc a molta ocupabilitat i a un bon patrocini del poble.

- Cellers: molts d'aquest van guanyar importància i van fer que el poble fos més conegut, com a resultat, la conservació i difusió d'aquests també és imprescindible. Per exemple com va fer el Celler de Masroig l'any 1917, va passar a ser el més gran de la DO Montsant. Això va fer que s'estengués el nom del municipi per tot arreu i augmentés l'atractiu turístic.

3.2.3.2 Turisme

El turisme és el sector econòmic de major creixement al llarg de les darreres dècades. Catalunya és una potència turística de primer ordre, i disposa d'una oferta turística molt àmplia i variada. És per això que cal aprofitar al màxim aquest camp i promocionar tot allò que el territori pot oferir als visitants.

- Patrocini del municipi: Aprofitant aquest gran ventall de factors a potenciar, és necessari invertir en la promoció de cada localitat. Un bon exemple són les Fires de l'Oli que es realitzen en molts municipis i on dona a conèixer a molta gent el municipi la collita d'aquell any.

- Presentació històrica de moments i espais: les vistes guiades pel patrimoni històric són de gran interès per a molts visitants, potenciar aquestes rutes en els espais i guies pot comportar una major font d'informació sobre la localitat. Per exemple les conegudes fonts dels Guiamets o les estàtues de Capçanes fan més coneguts els municipis corresponents. A més un tret distintiu del Priorat són les dues denominacions d'origen, conegudes també arreu del món: la DO Montsant i la DOQ Priorat.

Respecte a això, es pot invertir a fomentar les rutes i les visites que es fan, per tal d'atraure l'atenció de més gent i d'aquesta manera promocionar el territori. Moltes alternatives ja imposades en alguns municipis han estat rutes de vi i passeigs vinícoles per la zona.

- Productes de proximitat: els productes del sector que són elaborats en aquest entorn tenen una gran importància, ja que per exemple la degustació d'aquests i el seu patrocini pot arribar a estendre's no tan sols nacionalment, sinó que fins i tot internacionalment. A Cabacés, per exemple, el producte més destacat és l'oli, el qual la seva demanda travessa fronteres i arriba fins a Alemanya. Aquests fets de comercialització afavoreixen el sector econòmic del municipi.

- Sector de serveis: tots els municipis tenen en comú que seria de gran ajut una inversió en els serveis que pot proporcionar cada poble, com ara: cases rurals, restaurants, esports d'aventura o d'altres. Si es cuida aquest tipus de serveis, s'ajudarà a aconseguir una millor imatge del municipi, i més atracció per la gent que estigui interessada en aquests serveis. En el cas de Cornudella del Montsant, l'aplicació d'aquests serveis ha comportat un augment de població molt considerable.

- Indicacions informatives: per conèixer més a fons el poble de manera lliure o per voluntat pròpia el que ja s'ha estipulat en molts municipis és la implantació de cartells i panells informatius als carrers principals del municipi o a l'entrada del poble. D'aquesta manera tot aquell que hi passi pot informar-se i conèixer més el municipi sense necessitat que l'ajuntament o altres administracions estiguin obertes.

3.2.3.3 Atractius naturals i conreus

Allò que no es troba a l'abast és el que provoca desig i curiositat. Quelcom a destacar, que aquests pobles posseeixen a diferència de les grans ciutats, és el seu entorn natural, tranquil i sostenible. Aquest és un dels factors que genera més interès als visitants, per això cal invertir en el seu manteniment i divulgació.

- Manteniment i gestió de pantans i rius: com s'ha comprovat en diversos municipis (com Siurana i Margalef) l'aigua també influeix considerablement en el manteniment de població d'una localitat, ja que és una cadena; si hi ha aigua hi ha conreus i amb els conreus subsisteix l'activitat agrícola i ramadera del poble.

- Manteniment de finques: perquè no es produeixi l'abandonament de moltes terres i es perdin oportunitats de conreu, és important la creació d'iniciatives per gestionar aquests tipus de problemes. Es té constància d'iniciatives ja creades com la del Banc de Terres, on es posa en contacte amb propietaris perquè es pugui fer un ús correcte d'aquella zona que no s'està mantenint o que el seu propietari no pot cuidar.

- Neteja de boscos: els incendis també han estat un factor preocupant en relació amb la pèrdua d'habitants. Per tant, s'ha de tenir un programa establert de neteja de boscos constant, per tal de poder evitar incendis.

- Tractaments de les plantacions: les plagues i els fongs en els cultius són un problema en l'àmbit rural i agrícola i s'han de tenir presents en tot moment. Com a solució per la prevenció de plagues s'ha de mantenir un tractament estipulat en les plantacions i revisions del conreu perseverant per no recaure en problemes com el de la crisi de la fil·loxera on van desaparèixer gran part dels conreus vinícoles.

3.2.3.4 Tecnologies i noves infraestructures

Avui dia, les tecnologies formen part del dia a dia de la majoria de la població. No només faciliten algunes de les feines, sinó que també proporcionen informació actualitzada de manera ràpida. Aprofitant aquesta eina de comunicació cal mantenir-la actualitzada i invertir perquè els habitants del poble puguin gaudir també dels avantatges que aquesta proporciona.

- Actualització de mapes: els servidors d'aplicacions de mapes avui en dia són la clau per arribar a municipis que es desconeixen, per tant, ha d'haver-hi una contínua actualització d'aquests, on ha d'estar esmentada en el web propi de cada municipi per estar a l'abast de tot aquell que en vulgui cercar la localització.

- Carreteres: les carreteres són un servei que ha d'estar en òptim estat per tal que cada vegada més gent pugui visitar o instal·lar-se en el municipi sense que aquest factor sigui decisiu per visitar el poble. Amb insistència s'ha de dur a terme tràmits, actuacions i propostes en l'àmbit governamental per millorar les infraestructures que s'han comentat. Això no és quelcom impossible perquè l'any 2008 des del Parlament ja es va aprovar una millora de la T-11 que uneix Falset amb Gratallops, per tant, s'ha de continuar complint aquestes actuacions per part de les administracions públiques, amb interès per part dels municipis.

- Fibra òptica: tot i que el Govern va invertir més d'un milió d'euros per instal·lar fibra òptica a la Ribera d'Ebre i el Priorat, va solucionar el problema a un 44% d'habitatges, però encara n'hi ha molts d'altres que no disposen de punt de connexió. Això significa que encara

és necessària una major inversió, insistint en el projecte per portar la xarxa pública de fibra òptica al Govern de la Generalitat als màxims municipis possibles.

Aquest factor és de gran importància, ja que avui en dia es podria habitar en molts municipis petits gràcies al teletreball o treball a distància, però per fer possible això el primer pas és una inversió per una bona comunicació a Internet. El conseller de Polítiques Digitals i administracions públiques, Jordi Puigneró, afirma també: "Les telecomunicacions seran les infraestructures estratègiques del segle XXI i, per tant, seran fonamentals per garantir el desenvolupament econòmic del nostre país, en conjunt, però també han de ser un gran antídote contra el despoblament en zones rurals".

- Teletreball: avui en dia es coneix de bona mà aquest concepte, ja que també a causa de la pandèmia de la Covid-19 el teletreball ha suposat un recurs important per a moltes empreses i treballadors. Per contribuir que la gent pugui tele treballar des de casa seria de gran solució la instal·lació d'espais *coworking* amb instal·lacions adequades al Priorat o fins i tot a cada municipi. L'Ajuntament de Falset, capital comarcal, ja ha posat en pràctica aquest projecte fent una crida a tot aquell que estigui interessat a compartir oficina amb altres empresaris. D'aquesta manera el desplaçament per temes laborals ja no seria un problema per als habitants de zones rurals, i a més desapareixeria la despesa que comporta tenir una oficina pròpia.

3.2.3.5 Relacions personals

Els humans som éssers socials i conseqüentment les relacions interpersonals són necessàries. Moltes causes que van comportar un descens de la població van ser les guerres i els enfrontaments. Per aquest motiu, és imprescindible garantir un bon ambient entre la població i fortificar la unió dels municipis. Algunes de les propostes del Pla Integral de Dinamització i Repoblació Rural són:

- Dur a terme reunions setmanals/mensuals amb el Consell Comarcal, per tal de comentar en conjunt la situació de cada municipi i millorar les polítiques públiques. En aquestes trobades, aprofitar per recollir les aportacions de millora de la ciutadania, fent d'aquesta manera que la gent dels pobles se senti escoltada i que les seves preocupacions o propostes rebin resposta.

- Participar en l'organització d'activitats lúdiques i d'entreteniment per als residents. Ja que sovint se centra l'atenció a voler atreure a gent nova, però és igual d'important garantir la satisfacció dels mateixos habitants. Les festivitats i els actes que se celebren en cada municipi fortifiquen la relació entre la gent i fomenten l'esperit de poble.

- Continuar promocionant les festes i celebracions territorials organitzades pels municipis. Les festes majors són èpoques que retorna molta gent al poble, i són un bon moment per atraure gent nouvinguda o que ve puntualment. En el cas que un poble presenti decadència d'aquestes festivitats populars, a les reunions mencionades anteriorment se'ls hi pot donar suport i noves idees per implantar seguint l'exemple d'altres municipis.

3.2.3.6 Educació

L'últim factor que s'ha volgut implantar en el projecte "Reviu el Priorat: Pla Integral de Dinamització i Repoblació Rural" ha estat el de l'educació, ja que moltes famílies tenen fills i, a més, representen el futur del poble. Algunes mesures que s'han desenvolupat han estat:

- Realitzar amb continuïtat crides o anuncis per facilitar la informació a les famílies que puguin estar interessades, per part de les entitats del municipi. Aquesta crida es pot fer mitjançant el web que té establert cada municipi o bé a través de la divulgació (xarrades o meetings arreu del territori provincial).

- Informar a les famílies de tots els ajuts que es troben al seu abast en referència a l'educació dels seus fills. Per exemple el Consell Comarcal ja consta amb ajuts en l'escolarització, com el material escolar (llibres), el menjador o els transports per accedir al centre.

- Realitzar jornades de portes obertes per donar a conèixer l'escola i parlar dels seus avantatges, amb constància. Les jornades de portes obertes és un sistema que tenen ja moltes escoles establertes, però aquesta idea fa referència a unes jornades no tan sols anuals sinó en el cas de les zones rurals fer-les amb més freqüència, per tal d'insistir en la matriculació en centres escolar de zones rurals.

- Patrocinar en l'àmbit territorial la importància d'una educació en un entorn natural. Treure partit de l'avantatge que suposa criar-se en un entorn més sostenible, cosa que moltes famílies

estan implementant en l'educació dels seus fills, ja que es diferencia de l'educació rural pel fet d'obtenir uns coneixements de la natura més estables i concrets que no es podrien assolir al mateix nivell en un ambient urbà.

- Fer reunions mensuals conjuntament amb representants de tots els centres educatius per tal de debatre sobre els inconvenients i comentar les diverses opinions amb l'objectiu de millorar i fer créixer aquestes escoles.

4. Discusió i conclusions

Pel que fa al primer objectiu del treball d'investigar i analitzar per quins motius els pobles sofriren una variació demogràfica (sigui un augment, una disminució o un manteniment) entre els anys 1890 i 2020, agrupats en dècades. Es pot dir que, queda clar que el problema de la despoblació rural és una preocupació crítica per a les vint-i-tres localitats que conformen la comarca del Priorat. Aquesta qüestió no només impacta la dinàmica socioeconòmica del territori, sinó que també posa en risc la seva identitat i viabilitat a llarg termini. La necessitat d'abordar aquest repte de manera integral i coordinada és evident, i requereix la col·laboració activa de les institucions locals, els governs superiors i la comunitat en general. Només mitjançant una estratègia conjunta que inclogui polítiques específiques, incentius per al desenvolupament rural i la promoció de serveis i infraestructures adequades, es podrà revertir la tendència de despoblament i garantir un futur sostenible per a la comarca del Priorat. És essencial que les accions que es duguin a terme estiguin enfocades en la creació d'un entorn favorable per a la vida i el treball en els municipis rurals, afavorint la permanència dels seus habitants actuals i atraient nous residents. Així doncs, la lluita contra la despoblació rural al Priorat requereix un esforç continu i coordinat de tots els actors implicats per assegurar un futur pròsper i vibrant per a la comarca.

En segon lloc, es respon al segon objectiu del treball dient que l'anàlisi elaborat ha confirmat la preocupant tendència a la disminució demogràfica en tots els pobles de la comarca del Priorat. Aquesta observació reafirma la necessitat d'actuar de manera immediata i contundent per abordar aquest problema crònic. És evident que, si no es prenen mesures significatives, el futur de tots els municipis seguirà la mateixa trajectòria de decreixement demogràfic. Això, podria tenir efectes devastadors en la cohesió social, l'economia local i la viabilitat dels serveis bàsics. Per tant, és imperatiu que les autoritats locals i regionals, així com la societat en general, treballin de manera col·lectiva per desenvolupar i implementar estratègies innovadores i eficaces que permetin revertir aquesta tendència negativa. A través de la col·laboració, la innovació i la voluntat política, és possible construir un futur més esperançador per als habitants del Priorat i garantir la continuïtat i la prosperitat dels seus pobles en les dècades venidores.

Finalment, en referència al tercer objectiu del treball es pot dir que les causes principals de la pèrdua de població rural al Priorat són variades i abasten una àmplia gamma de factors socioeconòmics i històrics. Des dels efectes devastadors de guerres i enfrontaments fins a la manca d'activitat laboral i la crisi agrícola causada per plagues en els cultius, aquestes forces han contribuït a un descens continu en el nombre d'habitants de la comarca. A més, el descuit dels camps i termes agrícoles, així com el desenvolupament de la indústria en àrees urbanes, han minat la vitalitat econòmica dels pobles rurals del Priorat, obligant moltes persones a buscar oportunitats de treball en altres llocs. La crisi econòmica i el tancament d'establiments també han jugat un paper crucial en la despoblació rural, deixant moltes comunitats sense recursos i sense les infraestructures necessàries per atreure o retenir residents. En definitiva, és evident que abordar la despoblació rural al Priorat requereix un enfocament integral que tingui en compte aquests múltiples factors i que estigui orientat a promoure un desenvolupament sostenible i inclusiu a tots els nivells de la societat. A més, la realització d'un vídeo i d'un tríptic explicatiu és una manera efectiva de fer arribar a diferents públics les causes i les conseqüències de la despoblació rural, així com les possibles solucions i estratègies per abordar aquesta problemàtica. A través d'aquests recursos visuals, es pot comunicar de manera clara i impactant la importància d'actuar de manera immediata i coordinada per preservar la vitalitat i la prosperitat del Priorat.

5. Limitacions i futures investigacions

Una de les principals limitacions d'aquest treball és la restricció de temps. La limitació del temps ha afectat en diverses àrees de la investigació, incloent-hi la recopilació de dades, l'anàlisi, la redacció del treball i la revisió de la literatura existent. Com a resultat d'aquesta limitació, pot ser que no es pugui abordar tots els aspectes del tema de manera exhaustiva o que s'hagin de fer concessions en termes de profunditat i detall en certes seccions del treball. Tot i les limitacions de temps, s'ha posat tot el possible esforç per abordar els aspectes tractats de la millor manera possible. S'ha realitzat una recerca exhaustiva utilitzant les dades i recursos disponibles, i s'ha prioritzat la precisió i la fiabilitat de la informació presentada. Això ha implicat una selecció acurada dels mètodes d'investigació i anàlisi més apropiats.

L'acotament del treball s'ha justificat per causa dels límits de la recerca. És important reconèixer que la investigació sobre aquests objectius és àmplia i abasta una gran varietat de temes relacionats. Davant d'aquesta complexitat, s'ha decidit enfocar-se en uns objectius concrets per garantir una anàlisi detallada i exhaustiva. Això ens ha permès centrar-nos en aspectes específics del tema i vetllar per respondre'ls de la millor manera possible, donant prioritat a la qualitat i la profunditat de la investigació. Tot i que s'ha acotat el treball, és important assenyalar que la recerca referent a aquests objectius encara té marge per a més exploració. Això suggereix que hi ha la possibilitat de continuar aprofundint en els aspectes tractats, ampliant la investigació en direccions noves i explorant altres dimensions del tema en futures investigacions.

Com a futura investigació, seria molt interessant actualitzar les dades de les gràfiques del despoblament rural al Priorat fins a l'actualitat. Aquesta actualització permetria obtenir una visió més precisa i actualitzada de l'evolució demogràfica de la comarca i avaluar els canvis recents en la població i la seva distribució. A més, permetria identificar les tendències més recents i comprendre millor els factors que influeixen en el despoblament rural en el context actual. Aquesta investigació actualitzada podria incloure anàlisis més detallades sobre les regions o localitats específiques dins del Priorat, així com la identificació de les necessitats i les oportunitats de desenvolupament en aquestes àrees.

Per altra banda, seria molt interessant comparar la situació de la comarca del Priorat amb altres comarques de la zona per verificar les causes de la problemàtica del despoblament rural. Aquesta comparació permetria entendre millor els factors específics que influeixen en la despoblació rural a la comarca del Priorat i identificar diferències i similituds amb altres regions veïnes. S'hi podrien incloure anàlisis comparatives de variables clau com ara l'estructura econòmica, les oportunitats laborals, l'accessibilitat als serveis públics, la disponibilitat d'infraestructures, la relació amb els sectors turístic i agrícola, entre altres.

Aquesta investigació comparativa proporcionaria una visió més holística de la problemàtica del despoblament rural al Priorat en posar-la en context regional. Podria ajudar a identificar les causes específiques que fan que el Priorat sigui més vulnerable a la despoblació en comparació amb altres comarques, o bé podria revelar factors comuns que afecten tota la zona.

6. Bibliografia i webgrafia

Aldomà, I., Mòdol, J. R. (2021). Nous índexs de relleu generacional al món rural (Comunitat CO Rural - Coworking, PECT BCN Smart Rural). Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya.

[https://www.desenvolupamentrural.cat/projectes/larca/bcn-smart-rural-coworking/nous-index-
vd-m.pdf](https://www.desenvolupamentrural.cat/projectes/larca/bcn-smart-rural-coworking/nous-index-
vd-m.pdf)

Arias, B., & Paz, M. (2018). Institut d'Estudis Catalans. Diccionari descriptiu de la llengua catalana. <https://www.iec.cat/>

Collantes, F., Pinilla, V. (2019) ¿Lugares que no importan? La despoblación de la España rural desde 1900 hasta el presente. Prensas de la Universidad de Zaragoza. [https://catedradespoblaciondpz.unizar.es/wp-content/uploads/2021/03/Lugaresquenoimportan.
pdf](https://catedradespoblaciondpz.unizar.es/wp-content/uploads/2021/03/Lugaresquenoimportan.
pdf)

Correa-Urquiza Vidal Freyre, M. (2022). Narratives de repoblament de joves neorurals. Màster interuniversitari de joventut i societat. [https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/21485/Vall%C3%A9sJuli%C3%A0Otger_T
reball.pdf?sequence=1](https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/21485/Vall%C3%A9sJuli%C3%A0Otger_T
reball.pdf?sequence=1)

Costas, E., Ferrer., C, Taberner., P, Cots., J. (2022). Les persones joves a catalunya. Diagnòs de la situació actual i dels escenaris futurs. Observatori català de la joventut. [https://ejoventut.gencat.cat/web/.content/e-joventut/recursos/tipus_de_rekurs/documentacio/ar
xiu/Col-leccio-Analisis/Analisis6-Poblacio-jove-Catalunya-KSNET.pdf](https://ejoventut.gencat.cat/web/.content/e-joventut/recursos/tipus_de_rekurs/documentacio/ar
xiu/Col-leccio-Analisis/Analisis6-Poblacio-jove-Catalunya-KSNET.pdf)

Eroles i Viles, J. (2022). La lluita contra el despoblament rural a Catalunya. Associació Catalana de Municipis i Comarques. https://www.acm.cat/sites/default/files/publicacions/fitxers/lilibre_8_despoblamentrural.pdf

For-ociudad.com - De totes les poblacions del Priorat. (s. f.). (Consultat l'any 2024) <https://www.foro-ciudad.com/>

Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT. <http://www.idescat.net>

López Trigal, L. (2009). *Despoblación, envejecimiento y territorio: un análisis sobre la población española*. Universidad de León.

Lorenzo Martinez, A. (2023). El despoblament rural a Catalunya: Una perspectiva holística per a la seva comprensió i resolució. Universitat Autònoma de Barcelona. https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2023/284361/TFG_Lorenzo_Martinez_Alex.pdf

Mateu i Alamon, A. (2023). Migracions i despoblament: dos camins que s'encreuen? Universitat oberta de Catalunya. <https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/149120/4/ama9TFG0223memoria.pdf>

Municipis | Priorat. (s. f.). <https://www.turismepriorat.org/ca/municipis> (Consultat l'any 2024)

Pinilla, V., Sáez, LA. (2017). La despoblación rural en España: Génesis de un problema y políticas innovadoras. Documentos de Trabajo e Informes del CEDDAR. <https://www.age-geografia.es/site/wp-content/uploads/2017/10/La-despoblaci%C3%B3n-rural-en-Espa%C3%B1a-CEDDAR.pdf>

Pinilla, V., Sáez, LA. (2001). *Políticas ante la despoblación en el medio rural. Revista de estudios sobre despoblación y desarrollo rural. Journal of depopulation and rural development studies*. https://ruralager.org/wp-content/uploads/Ager-01_6-.pdf

7. Annexos

7.1 Els municipis del Priorat

- Bellmunt del Priorat:

Està situat al sud-oest de la comarca, al cim d'un turó i al costat esquerre del riu Siurana, amb la seva correspondència pròpia del riu Montsant. Actualment consta de 280 habitants.

Les festivitats amb més influència en el poble són Santa Llúcia, el 13 de desembre, i Santa Bàrbara, el 4 de desembre, patrona dels miners. El característic del municipi fou la seva activitat minera. Les seves mines són un paradís pels geòlegs i els aficionats als minerals. La Mina Eugènia, coneguda popularment com a "Mina Gran". La segona per excel·lència era la Mina Règina. I també és de gran interès la Casa de les Mines, un edifici modernista d'inicis del segle XX on hi estaven ubicades les oficines de les mines, la direcció, el laboratori, etc.

- La Bisbal de Falset:

Municipi conegut per estar alçat dalt d'unes roques que li fan de solament. Està situat a l'extrem nord-oest de la comarca, a la vall del riu Montsant. Hi viuen un total de 216 habitants.

Les seves festivitats es concentren en un aplec a la Cova de Santa Llúcia el segon diumenge d'agost. El 8 de setembre és la tradicional Festa Major. En la cova de Santa Llúcia mencionada anteriorment es venera la imatge d'aquesta santa i hi neix una petita font on la gent es mulla per la guarició dels mals de vista. Durant la batalla de l'Ebre (1938) s'instal·là a l'interior de la cova un hospital militar. Poc abans d'entrar al poble, s'observen també les restes dels Molins de Lliura. El terme de la Bisbal compta amb indrets naturals de gran bellesa, com la Cova Emboixa i la Cova Foradada.

- Cabacés:

Està situat al nord-oest de la comarca, sobre un petit Turó que sobresurt entre els barrancs de les Comes i del Montsant. El municipi consta de 298 habitants.

Al llarg de l'any se celebren diferents festivitats. El dia 3 de febrer, Sant Blai, patró del municipi i és el primer dia de la Festa Major. Coincidint amb la Mare de Déu de les Neus, el 5 d'agost, s'efectua un romiatge a l'Ermita de la Foia. El 16 d'agost, Sant Roc, es fa un altre romiatge a l'ermita dedicada a aquest sant. Hi ha al mig del poble el Museu Municipal Miquel Montagud amb diverses obres del poble i pintures d'aquest autor. Sobre el riu Montsant, a 4 km del poble, es troba un pont medieval anomenat el "Pont Vell" de tres ulls formats per arcs de mig punt. L'altre pont és el conegut "Pont de Cavaloca" també de l'època medieval. L'Ermita de la Foia, situada al peu del Montsant a 2,5 km del poble. I a 1 km, sota una gran balma que li fa sostre, l'Ermita de Sant Roc.

- Cornudella del Montsant:

Està al nord-est de la comarca, a la vall del riu Siurana, entre la Serra del Montsant a l'oest i les muntanyes de Prades a l'est. Amb un total actualment de 941 habitants.

En les festivitats més importants trobem la Fira d'Artesania i Jornada Gastronòmica que té lloc a la Plaça dels Cellers, la Festa Major el tercer cap de setmana d'agost i el 17 de gener Sant Antoni que es beneeixen els animals i es prepara un dinar a l'ermita de Sant Joan del Codolar, al peu del Montsant. Siurana i Albarca també són corresponents al municipi de Cornudella. A Siurana destaca la festa del Jubileu, el dia 9 de maig i a Albarca la festa major que és al 15 d'agost. A Cornudella destaquen dos edificis: el Cellar cooperatiu (1919) i l'Església Parroquial de Santa Maria. És molt conegut a Siurana El Salt de la Reina Mora, un cingle conegut amb aquest nom donada la llegenda d'Abdelazia.

- Falset:

És la capital del Priorat, està situada al sud-est de la comarca, en una vall envoltada de muntanyes, entre elles la Roca Roja, el Morral i la Serra de Llaberia i al mateix centre de la conca del riu Siurana, entre el camp de Tarragona i el nus de l'Ebre. Componen el municipi 2834 habitants.

Les festes més celebrades són: l'Encamisada que se celebra el cap de setmana més proper al 17 de gener (Sant Antoni) i la Fira del Vi de la comarca del Priorat (DOQ Priorat i DO Montsant). La Festa Major se celebra pels volts del 15 d'agost i inclou actes tradicionals típics. Molts d'aquests tenen lloc a una plaça típica anomenada la Plaça de la Quartera. A Falset hi ha el mateix Celler cooperatiu ubicat en un edifici modernista construït el 1919 per l'arquitecte vallenc Cèsar Martinell, deixeble de Gaudí. És un dels cellers més representatius de Catalunya. El castell també té la seva importància en el territori, ja que va ser habilitat com a presó durant més d'un segle i actualment acull el museu comarcal.

- La Figuera:

La Figuera es troba a l'oest de la comarca, constituint un terme accidentat pels contraforts occidentals del Montsant. Amb un total de 111 habitants.

Els festius corresponents són els següents: el 15 de gener, Sant Pau, on es fa una romeria a l'ermita en honor d'aquest sant i es canten els goigs, el 15 de maig se celebra Sant Isidre i la Festa Major és el segon cap de setmana d'agost. Entre altres actes té lloc un aplec a l'Ermita de Sant Pau amb esmorzar popular, sardanes i missa. L'11 de novembre, per Sant Martí, té lloc l'antiga Festa Major. Respecte llocs turístics hi destaquen l'Església Parroquial de Sant Martí, del segle XVIII, els miradors del Coll dels Solans, el Guixar i Sant Pau. Prop de l'ermita es pot visitar l'Observatori de la Batalla de l'Ebre, lloc de comandament de l'exèrcit republicà on es va planificar la batalla.

- Gratallops:

És un poble situat al centre de la comarca, enlairat a la dreta del riu Siurana. Avui en dia amb 229 habitants.

Festivitats que cal tenir en compte: Sant Sebastià, el 20 de gener es puja a l'Ermita de La Consolació i el dia 10 d'agost té lloc la Festa Major en honor a Sant Llorenç. Com s'acaba de mencionar, un lloc d'interès és l'ermita de La Consolació d'estil romànic que està situada dalt d'un turó amb vistes de l'interior de la comarca. Al mig del poble, al carrer major, hi ha la Casa dels Frares, amb una portalada renaixentista i arc de pedra. Al mateix carreró s'hi troba l'Arc de Pedra. També és força visitada l'Església Parroquial de Sant Llorenç del s.XVIII, neoclàssica, de tres naus, amb cor cimbori i campanar. La Cooperativa Agrícola, fundada el 1917, s'ha convertit en una cooperativa de segon grau, la Vinícola del Priorat.

- Els Guiamets:

Localitat situada al sud de la comarca, al límit amb la Ribera d'Ebre, envoltada per la Serra de la Tosseta, el Coll de la Serra i els contraforts nord-occidentals de les muntanyes de Tivissa i la Serra de Llaberia. Travessa el terme la riera de Capçanes, afluent del riu Siurana. Hi consten un total de 270 habitants.

Llocs per visitar d'interès turístic són: l'església parroquial, de finals del segle XVIII i la Font de la Plaça, ubicada a la Plaça de Pau Castellví. Als afores, la Font de la Portadora, un paratge ideal per anar d'excursió i gaudir de la natura i Les Olles, uns salts d'aigua i tolls en forma d'olla, situats a la riera de l'Asmà, molt comuns entre la canalla del poble. Per practicar l'activitat pesquera tenen l'indret de l'Embassament, on també s'hi pot fer caiac o passejades.

- El Lloar:

El Lloar està situat al sud-oest de la comarca, als contraforts sud-occidentals del Montsant. El riu Montsant, poc abans de la seva unió amb el Siurana, en forma el límit oriental. Hi habiten 107 habitants en total.

Es commemora la festivitat de Sant Domènec, coincidint amb el cap de setmana més proper al 4 d'agost i a més el 2 de setembre se celebra Sant Miquel. L'Església de Sant Miquel va ser bastida el segle XVII amb mamposteria i carreus, on es celebra el festiu

mencionat anteriorment. Es poden veure diverses fonts al llarg del municipi: la Font de Minfami, la Font Vella, situada en un racó molt pintoresc i construïda amb pedra calissa, la qual ha abastat d'aigua al poble durant segles; la Font de l'Abelarda, també emplaçada en un bell paratge, i les Coves dels Rogerals.

- Margalef del Montsant:

Situat al nord-oest de la comarca, a la part dreta de la vall del riu Montsant, que forma, entre el massís del Montsant i la Serra La Llena, un congost. Hi ha molt pocs habitants amb un total de 97.

La Festa Major té lloc el dia 6 d'agost a l'ermita de Sant Salvador on es realitza una romeria, un esmorzar popular i ball. El 29 de setembre se celebra Sant Miquel. L'ermita d'aquest sant i el Centre d'interpretació de l'oli i les economies productives de Montsant són espais que es poden visitar per culturitzar. Més llunyana al poble trobem l'Ermita de Sant Salvador, a la Serra del Montsant. O altres llocs del municipi com l'Embassament, el Mas de l'Aragonès, el Racó dels Pèlics (en direcció al Montsant), la Cova de la Taverna o la Cova del Miracle.

- Marçà:

Municipi del sud-est de la comarca, separat del Baix Camp per la Serra de Llaberia i la Mola de Coldejou, al peu del turó de la Miloquera, hi trobem Marçà. A Marçà hi habiten 594 persones.

La Festa Major se celebra el dia 15 d'agost en honor a la Mare de Déu. Un dels actes més tradicionals és l'Espígol, els nens de la població passegen pels carrers llançant espígol. També és comú l'anomenada festa d'hivern, el 27 de desembre, en honor a la patrona de Marçà, la Mare de Déu de les Malalties. S'interpreten els goigs a la Mare de Déu i també s'acompleix la processó de l'Aurora, que comença de matinada i només hi participen els homes del poble, que recorren la localitat cantant-li a la Mare de Déu.

- El Masroig:

Municipi situat al sud-oest de la comarca, alçat dalt de la carena d'un petit turó. Hi habiten 497 persones.

Per Sant Sebastià, el dia 20 de gener, té lloc la Festa Major d'hivern. I el 24 d'agost, per Sant Bartomeu, la Festa Major d'estiu. El primer dissabte després de Pasqua Florida, se celebra la festa en honor a la Mare de Déu de les Pinyeres a l'ermita del mateix nom, situada al nord-oest del Masroig i damunt d'un turó. L'Església nova del municipi, dedicada a Sant Bartomeu, es va començar a edificar el 1829, i a les primeries dels anys vuitanta del segle XIX, s'acabà gairebé totalment, excepte els dos campanars. Són tradició i cultura els rentadors o safarejos municipals, construïts el 1912 amb la portada de les aigües a la població.

- **El Molar:**

Està situat al sud-oest de la comarca, a la dreta del riu Siurana. Amb una població que constitueixen 297 persones.

El dia principal de la Festa Major és el 16 d'agost, Sant Roc, amb balls, cucanyes, correfocs i carrosses, entre moltes altres activitats. Però també celebren unes Jornades culturals al mes d'abril amb concerts, xerrades, competicions i teatre. La Festa de les Xiques, el 6 de desembre, és una antiga tradició on s'hi barregen coques i ball de jotes. L'Església parroquial està dedicada a Sant Roc i Sant Isidre. A prop del poble es poden contemplar les restes arqueològiques del jaciment del Mont Calvari, datades entre el segle IX al VIII aC. Les peces descobertes fins ara estan exposades al Museu Comarcal Salvador Vilaseca de Reus. Més llunyà al poble hi trobem el Centre d'interpretació de la Mina Loussa Linda Mariquita. On durant la Batalla de l'Ebre es va ubicar un hospital de l'exèrcit popular dirigit pel Dr. Miquel Gras.

- **La Morera del Montsant:**

Situada al nord-est de la comarca, sota els cingles de la Serra Major de Montsant. El nombre d'habitants és de 152.

La Festa Major té lloc del 8 a l'11 de setembre, dies en què es commemora la Nativitat de la Mare de Déu. També per Tot Sants, se celebra la Festa del Vin Blanc amb tastos de vins i visites de cellers, entre d'altres actes. L'indret natural més característic és la Serra Major de Montsant pels seus diversos graus anomenats: grau dels Barrots, grau del Carabassal, grau del Carrasclet, grau de l'Agnet, grau de l'Espinós, grau de la Grallera i grau de Salfores, entre d'altres. Al terme de la Morera de Montsant hi trobem un nucli agregat com tenia Cornudella: Escaladei, a un quilòmetre del qual es poden visitar les restes de la Cartoixa de Santa Maria d'Escaladei (s.XII-s.XIX), el monument principal de la comarca.

- Poboleda:

Població ubicada al nord-oest de la comarca, al vessant d'un tossal, a la dreta del riu Siurana. La població que té la localitat és de 313 habitants.

La Festa Major té lloc els dies 4 i 5 d'agost en honor a Sant Domènec amb curses populars, recitals, concursos, concerts, etc. Però també se celebra el 15 i 16 d'agost una romeria a l'Ermita de Maria Assumpta amb motiu de la Mare de Déu d'Agost. El segon o tercer dissabte de setembre té lloc la Festa del Vi i de la Verema a l'antiga. D'aquesta manera se solemnitza la collita, amb excursions a les vinyes i visites a cellers. L'Església de Sant Pere, també anomenada per les seves grans proporcions: la catedral del Priorat, data del s.XVIII. A l'oest del poble hi ha les restes del Molí dels Frasesr, que era propietat de la Cartoixa d'Scala Dei. Altres espais a tenir en compte són la Font d'en Mingot, l'Ermita de Maria Assumpta, que té una àrea recreativa i la Casa dels Frases, seu de l'actual Ajuntament.

- Porrera:

A l'est del Priorat, a pocs quilòmetres del Coll de la Teixeta, hi trobem Porrera. S'estén fent al límit amb el Baix Camp. Avui en dia s'hi registren 439 habitants.

Són festes per Sant Antoni, el 17 de gener. La principal Festa Major té lloc el cap de setmana més proper al 6 de maig, en honor a Sant Joan Evangelista, coneguda

popularment com “La Cirereta”. Aquest municipi té nombrosos llocs d’interès com l’Ermida de Sant Antoni Abad i l’Església de Sant Joan Evangelista, del segle XVIII.

- Pradell de la Teixeta:

Població situada a l’extrem oriental de la comarca. El territori té cims destacats com el Puig de la Font i el Puig dels Espinós. Amb un nombre total d’habitants de 152.

La Festa Major se celebra el tercer cap de setmana de juliol en honor a Santa Magdalena, el 22 de juliol. I la segona Festa Major és el dissabte després de Sant Miquel, el 29 de setembre. Té un gran valor turístic l’Església parroquial, iniciada al s.XVIII, i la qual destaca per la seva original planta octogonal. Cal tenir en compte alguns racons naturals turístics com la Cova del Rector i l’Avenc o Cova del Petitot.

- La Torre de Fontaubella:

Aquesta població es troba al sud-est de la comarca, al límit del Priorat amb el Baix Camp i al naixement de la riera de Marçà. La separa del Baix Camp la Serra de Llaberia i la Serra de l’Argentera en la seva unió al Coll Roig, prop del pic de La Mola. Els habitants que constitueixen el municipi són 138.

La Festa Major d’estiu és el primer cap de setmana d’agost, i la d’hivern el 31 de desembre. La Torre de Fontaubella és un poble petit i pintoresc, característic per la presència que en té la Mola. És comú la ruta pel Parc Eòlic de l’Enderrocada.

- Torroja del Priorat:

Localitat que se situa al centre de la comarca, a la vall mitjana del riu Siurana. Ubicada en un tossal (Coll de la Serra) a l’esquerra de l’esmentat riu. Componen el poble 149 habitants actualment.

La Festa Major és el dia 29 de setembre, diada de Sant Miquel. És molt visitada l’Església parroquial de Sant Miquel, on es conserva un orgue del s.XVIII, construït per Jean Pierre Cavallé, considerat element històric de Catalunya. També hi ha el

Museu Joan Pàmies que posseeix una col·lecció particular molt interessant d'eines del camp i estris per a l'elaboració del vi.

- Ulldemolins:

És la població situada més al nord de la comarca, a la vall del riu Montsant. S'obre pas en un abrupte congost entre els vessants meridionals de la Serra de La Llena i els septentrionals del massís del Montsant. Les persones que hi resideixen es concentren en un total de 396 avui en dia.

És d'interès comú l'anomenada festa gastronòmica de la Truita amb Suc. Pels volts del 15 d'agost té lloc la festa en honor a la Verge Assumpta. El 17 d'agost és la Festa de la Mare de Déu de Montsant, que es lloa a l'ermita del mateix nom. Per Sant Bartomeu, el dia 24 d'agost, es realitza una excursió fins a l'ermita dedicada a aquest sant i s'hi celebra una missa i un dinar de germanor. El diumenge més proper al 8 de setembre té lloc la Festa Major. Les ermites que hem mencionat, cal recordar, que són un tret molt distintiu del municipi. Respecte als racons naturals de la localitat hi destaquen: la Fontalba, la Punta de la Galera, l'Albereda de l'Arçons, la Cova Santa, el Toll de l'Ou.

- La Vilella Baixa:

Municipi situat a l'est de la comarca, a la vora de la Serra de Montsant, i és punt de confluència de dos rius, al mateix nucli de la població: el Montsant i el riu de Scala Dei. Es registren actualment 202 habitants.

Es fa festa per Santa Quitèria, el 22 de maig. Però la principal, la Festa Major, acostuma a coincidir amb la Pasqua Granada. I el 25 de juliol, Sant Jaume, té lloc la Segona Festa Major. Com a punt d'interès a destacar trobem el Pont de Pedra sobre el riu Montsant. Tot i que també cal contemplar l'Església, dedicada a Sant Joan Baptista, que data de la segona meitat del s.XVIII. Una curiositat important del municipi són les altíssimes cases sobre el barranc d'Escaladei, que li han valgut el nom de la Nova York del Priorat.

- La Vilella Alta:

Localitzada al nord-est de la comarca, aquest municipi es troba dalt d'un turó i envoltat pel Montsant, per les serres de La Figuera i pel coll de la Consolació. Hi transcorre el riu d'Scala Dei, que travessa la localitat abans d'afluir al riu Montsant, a l'alçada de La Vilella Baixa. El nombre d'habitants és de 135, pel que fa a l'últim registre.

Entre les festes locals es troba la de Santa Prisca, el 18 de gener. La Festa Major d'estiu té lloc l'últim cap de setmana de juliol. Per Santa Llúcia, el 13 de desembre, se celebra la Festa Major d'hivern. Punts a visitar del municipi són el Carrer Major, cobert de portalades de pedra; el carrer Ereta, famós pel seu gran desnivell; les espitlleres fetes al llarg de les guerres carlines, presents en diferents punts del poble; la Font Vella, un racó típic amb una font emmarcada dins d'una arcada; l'Església de Santa Llúcia, que guarda un retaule del 1700 i de la qual també destaca la gran alçària del campanar.

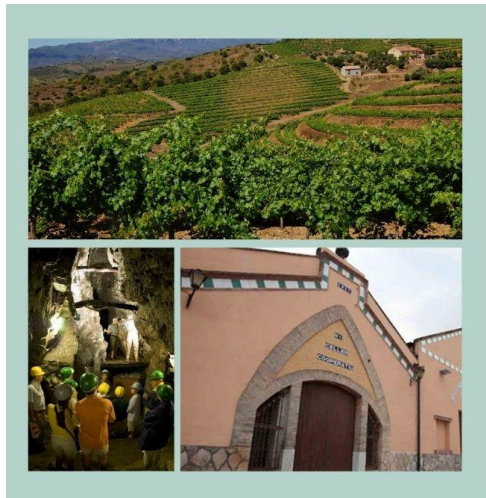
7.2 Vídeo representant el problema del despoblament rural

<https://drive.google.com/file/d/134AvamOEHT-Y6Hbq8b50yS6bEr6oIYQV/view?usp=sharing>

7.3 Tríptic explicatiu del Pla Integral de Dinamització i Repoblació Rural

https://drive.google.com/file/d/1_GsI9-7JbgFDfqDFzzAQFEZc2oH00bPB/view?usp=sharing

ACTIVITAT LABORAL

MANTENIMENT I CURA CONSTANTS DE:

- 1) **Centres miners:** la seva obertura o creació de nous centres miners, si fos necessària, proporcionarien molta ocupació laboral.
- 2) **Camps de treball:** l'actualització i la cura constant dels camps igual que la seva inspecció són essencials per no caure en plagues.
- 3) **La pesca:** a promoció d'aquesta activitat és necessària, en cas que es pugui, per cultivar una professió poc coneguda, però la qual va ser clau per potenciar el territori.
- 4) **L'agricultura:** aquesta activitat laboral és la més essencial i de la que viuen gairebé tots els habitants.
- 5) **Administració Ajuntaments/Oficines de turisme:** poden donar lloc a l'ocupabilitat de molts residents.
- 6) **Cellers:** molts d'aquest van guanyar importància i van fer que el poble fos més conegut, per tant la conservació i difusió d'aquests també és imprescindible.

TURISME

- 1) **Patrocini del municipi:** un bon exemple són les Fires de l'Oli que es realitzen en molts municipis i on dona a conèixer a molta gent el municipi la collita d'aquell any.
- 2) **Presentació històrica de monuments i espais:** les visites guiades pel patrimoni històric són de gran interès per molts visitants, potenciar aquestes rutes en els espais i guies pot comportar a una major font d'informació sobre la localitat.
- 3) **Productes de proximitat:** a degustació d'aquests i el patrocini es pot arribar a estendre no tan sols nacionalment, sinó que fins i tot internacionalment.
- 4) **Sector de serveis:** seria de gran ajut en general una inversió en els serveis que pot proporcionar cada poble, com ara: cases rurals, restaurants, esports d'aventura o d'altres.
- 5) **Indicacions informatives:** per conèixer més a fons el poble de manera lliure o per voluntat pròpia, el que ja s'ha estipulat en molts municipis és la implantació de cartells i panells informatius als carrers principals del municipi o a l'entrada del poble.

ATRACIUS NATURALS I CONREUS

- 1) **Manteniment i gestió de pantans i rius:** l'aigua també influeix molt en el manteniment de població d'una localitat, ja que és una cadena; si hi ha aigua hi ha conreus i amb els conreus subsisteix l'activitat agrícola i ramadera del poble.
- 2) **Manteniment de finques:** perquè no es produeixi l'abandonament de moltes terres i es perdin oportunitats de conreu, és important la creació d'iniciatives per organitzar aquests problemes.
- 3) **Neteja de boscos:** s'ha de tenir un programa establert de neteja de boscos constant, per tal de poder evitar incendis.
- 4) **Tractaments de les plantacions:** les plagues i els fongs en els cultius són un problema en l'àmbit rural i agrícola i s'han de tenir presents en tot moment.

TECNOLOGIES I NOVES INFRAESTRUCTURES

1) **Actualització de mapes:** els servidors d'aplicacions de mapes avui en dia són la clau per arribar a molts municipis que es desconeixen per tant ha d'haver-hi una continua actualització d'aquests, on ha d'estar esmentada en la web pròpia de cada municipi per estar a l'abast de tot aquell que en vulgui cercar la localització.

2) **Carreteres:** les carreteres són un servei que ha d'estar en òptim estat per tal que cada vegada més gent pugui visitar o instal·lar-se en el municipi sense que aquest factor sigui decisiu per visitar el poble.

3) **Fibra òptica:** encara hi ha molts municipis que no disposen de punt de connexió. Això significa que encara és necessària una major inversió, insistint en el projecte per portar la xarxa pública de fibra òptica al Govern de la Generalitat als màxims municipis possible.

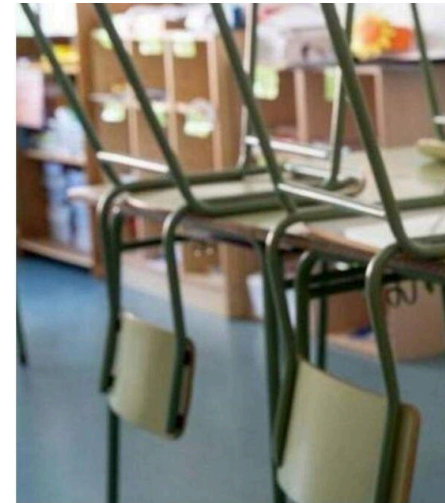
4) **Tele-treball:** per contribuir al fet que la gent pugui tele-treballar des de casa seria de gran solució la instal·lació d'espais cotreball amb instal·lacions adequades al Priorat o fins i tot a cada municipi.

RELACIONS PERSONALS

1) **Celebrar reunions mensuals amb el Consell Comarcal:** per tal de comentar en conjunt la situació de cada municipi i millorar les polítiques públiques.

2) **Participar en l'organització d'activitats lúdiques i d'entreteniment pels residents:** ja que sovint se centra l'atenció a voler atreure a gent nova, però és igual d'important garantir la satisfacció dels mateixos habitants.

3) **Continuar promocionant les festes i celebracions territorials organitzades pels municipis:** les festes majors són èpoques que retorna molta gent al poble, i són un bon moment per atraure gent nouvinguda o que ve puntualment.

EDUCACIÓ

1) **Realitzar amb continuïtat crides:** per facilitar la informació a les famílies que puguin estar interessades mitjançant la web que té establerta cada municipi o bé a través de la divulgació.

2) **Informar a les famílies de tots els ajuts:** per exemple el Consell Comarcal ja consta amb ajuts en l'escolarització, com el material escolar (llibres), el menjador o els transports per accedir al centre.

3) **Realitzar jornades de portes obertes:** per donar a conèixer l'escola i parlar dels seus avantatges, amb constància.

4) **Patrocinar a escala territorial la importància d'una educació en un entorn natural:** treure partit de l'avantatge que suposa criar-se en un entorn més sostenible, cosa que moltes famílies estan implementant en l'educació dels seus fills.

5) **Fer reunions mensuals:** conjuntament amb representants de tots els centres educatius per tal de debatre sobre els inconvenients i comentar les diverses opinions amb l'objectiu de millorar i fer créixer aquestes escoles.

7.4 Transcripció de l'entrevista al tècnic

1. Nom i ocupació que ocupa en el Consell Comarcal:

Josep Maria Coll Ferré, cap de l'àrea de Promoció i Desenvolupament comarcal.

2. Pel que fa al tema del despoblament, com afronta l'entitat del Consell Comarcal aquest problema? És a dir, entre altres problemes, té al despoblament com a un problema de preocupació territorial i se'l té en gran consideració?

Fa molts anys que, a nivell de les institucions públiques locals (ajuntaments, consell, diputació) se sap que el despoblament dels pobles prioratins es un dels grans handicaps o reptes que te la comarca (comú a territoris rurals d'interior) alhora de mantenir població i dinamisme socioeconòmic.

És un repte que apareix en totes les diagnosi dels plans estratègics i grans projectes del Priorat com a gran repte a subvertir. El Consell Comarcal ha intentat abordar aquest problema en el temps des de diferents àmbits, oferint diferents i nous serveis de proximitat i de qualitat que no s'ofereixen des dels ajuntaments dels pobles prioratins. Sens dubte la possibilitat de disposar d'aquests serveis especialitzats i recursos com hi ha a l'entorn urbà, beneficia a la població i ajuda a fixar població i atraure'n de nova. Alguns d'aquests serveis s'ofereixen per delegació de competències o convenis amb la Generalitat i d'altres és per voluntat pròpia del CC Priorat.

3. Des de quan aquest problema ha començat a preocupar força al Consell Comarcal? S'arrossega de molts anys enrere o ha estat en els últims temps que la situació s'ha agreujat?

Com hem dit abans, fa molts anys que es visualitza aquest repte (o problema com dius tu) i podem dir que fa temps que ha preocupat als polítics que han tingut responsabilitats al Consell Comarcal. Sabem que el Priorat és una comarca envellida (amb l'índex d'envelliment i de sobre envelliment ambdós molt alts), amb una de les rendes familiars disponibles més baixes de Catalunya, masculinitzada, amb l'índex de renovació molt baix, i

amb un sector agrari en declivi (tot i que el sector agroindustrial de cellers o el turisme poden estar en auge).

Podem dir que arran del boom del món del vi i l'enoturisme (anys 90) es va poder aturar la davallada poblacional que patia el Priorat. La població es va estabilitzar i va inclús créixer per damunt dels 10.000 habitants, cosa que es va mantenir durant uns anys. Tot i així depèn de cada municipi, ja que n'hi ha que han anat perdent població contínuament. Els darrers anys, atenent a l'estructura de la piràmide de la població, la població envellida va morint i no es substitueix pel nombre de naixements i immigració (de la resta de l'estat o exterior).

4. Quins projectes o plans té el Consell damunt la taula per intentar frenar aquest problema? Han donat o estan donant un resultat òptim? Quina/es entitat/s se n'encarrega/uen? Són públiques o privades?

Poc a poc s'han anat fent coses (projectes, programes, accions,...) i oferint nous serveis, tot i que no s'han dissenyat polítiques pensades d'una forma integral i coordinada amb els municipis. Han estat accions, projectes i programes impulsats des de l'oportunitat i d'una forma molt aïllada per part del Consell Comarcal.

5. Hi ha ajuts o subvencions constants de les administracions governants (com la Generalitat o l'Estat)? O bé no es rep tant com es necessitaria?

Si, hi ha transferències de fons de les administracions superiors. A banda hi ha ajuts i subvencions a les que pots (o no) optar, si es vol. Evidentment, mai es rep tant com el que es necessitaria. Existeixen limitacions pressupostaries.

6. Reben molta gent que estaria interessada en viure en un poble? Quina és la seva resposta cap a aquestes persones?

No, no hi ha molta gent que contacta amb el CC Priorat per venir als pobles (alguns, si més no). Per tenir aquesta demanda, com en altres territoris o comarques s'hauria de fer una política proactiva i coordinada amb els ajuntaments en temes d'habitatge, ocupació i serveis, per tal de poder oferir de forma clara aquestes opcions als interessats i a la ciutadania i captar el seu interès.

7. Els darrers esdeveniments derivats de l'emergència sanitària creuen que poden influir en un canvi de tendència demogràfica a la comarca? És a dir, creuen que és una oportunitat que s'ha de valorar i incentivar o creuen que seria només conjuntural i que pot portar més greuges que avantatges a la població envellida de la comarca?

No ho crec. Penso que calen polítiques clares i ben definides i voluntat, que en aquests moments no existeixen, per tal d'abordar aquest tema de forma seriosa.

Si, penso que pot ser una oportunitat per la comarca i que caldrien aquestes polítiques coordinades conjuntes per afrontar aquest repte del despoblament. No penso que això hagi de portar greuges a la població envellida, al contrari.

8. D'alguna manera, ens podria sintetitzar quin és l'objectiu del Consell en aquest sentit?

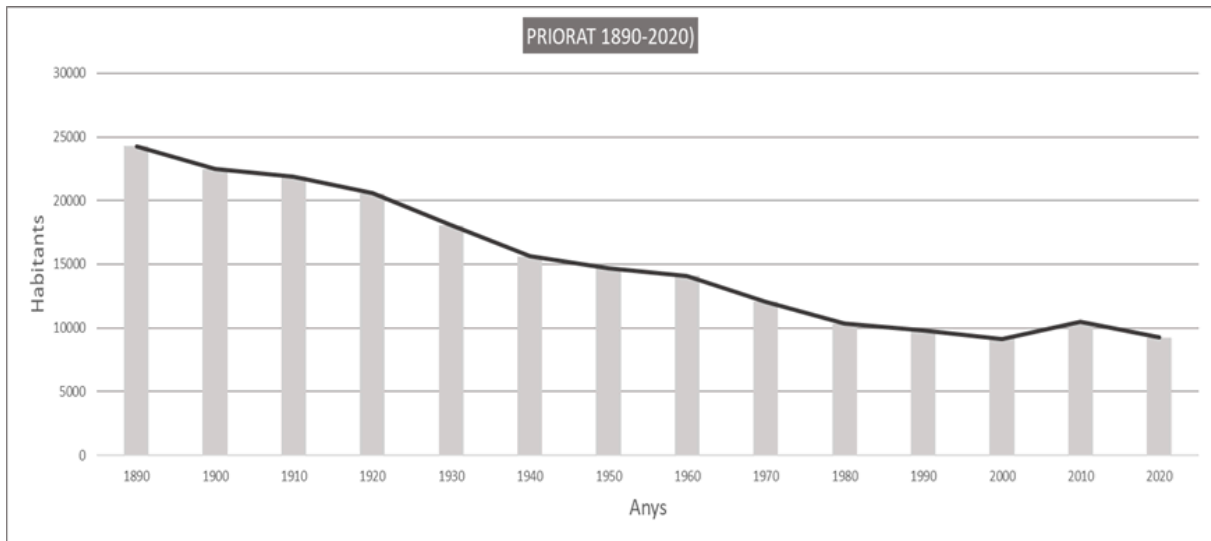
Pots consultar el Pla estratègic comarcal 2014-20 on es mostren aquestes línies estratègiques i les accions que s'han proposat per fer front a aquest repte comú a territoris rurals i d'interior.

9. Amb el cor a la mà i sent objectiu, com veu el Priorat d'aquí a trenta anys?

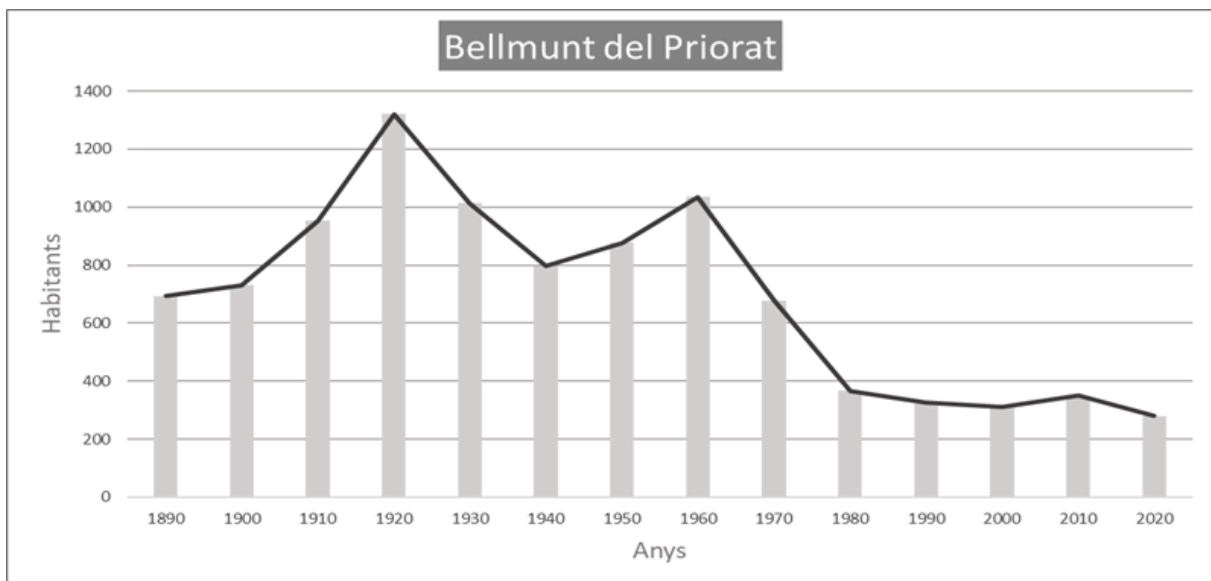
És fa difícil aventurar com veig demogràficament el Priorat d'aquí a 30 anys. És un període molt gran fins als anys 50 i els canvis són cada cop més accelerats. Penso que tampoc cal pensar a tant llarg termini ja que es fa difícil saber com ens afectaran les amenaces externes com el canvi climàtic, manca d'aigua, etc... Sent objectiu com me demanes, segons les projeccions demogràfiques que fa l'IDESCAT, haurien d'establir-se ara polítiques per tal d'intentar subvertir aquesta situació que ja es mostra actualment. En funció de com s'abordin avui aquests reptes i problemàtiques poblacionals, podrem pensar en tenir una població més equilibrada (amb una base de gent jove ampla) i poder revertir la piràmide truncada o invertida que demogràficament té el Priorat.

7.5 Gràfiques analítiques del desenvolupament poblacional al Priorat

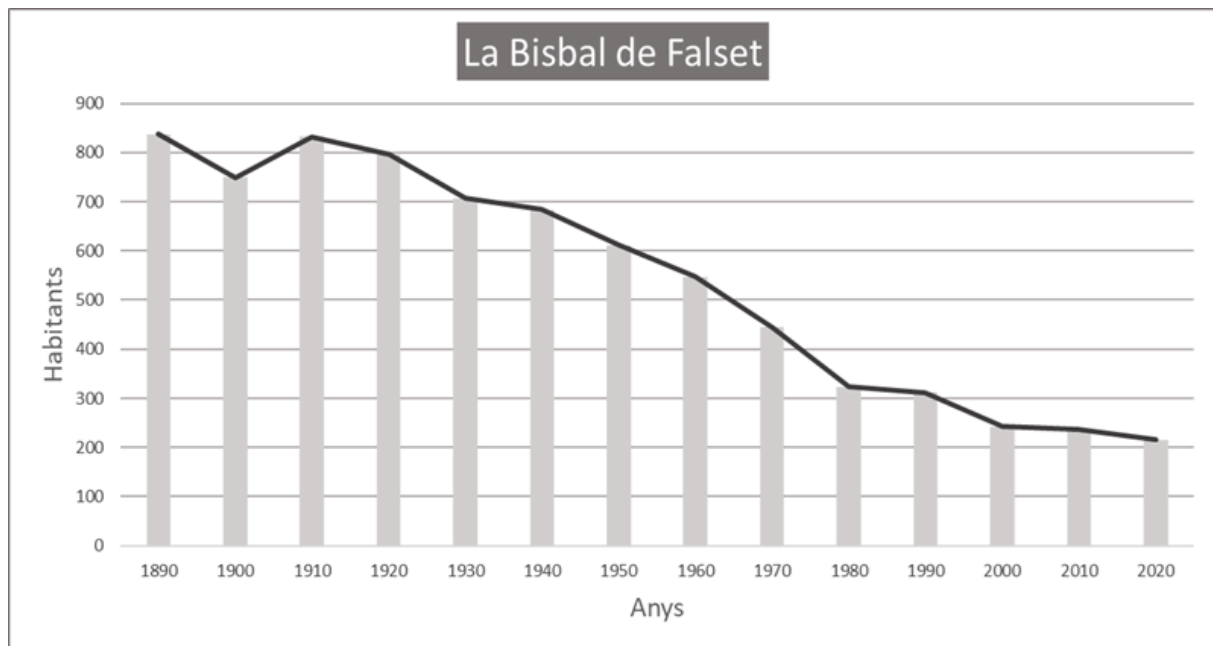
7.5.1 Gràfica 1: Desenvolupament poblacional genèric del Priorat

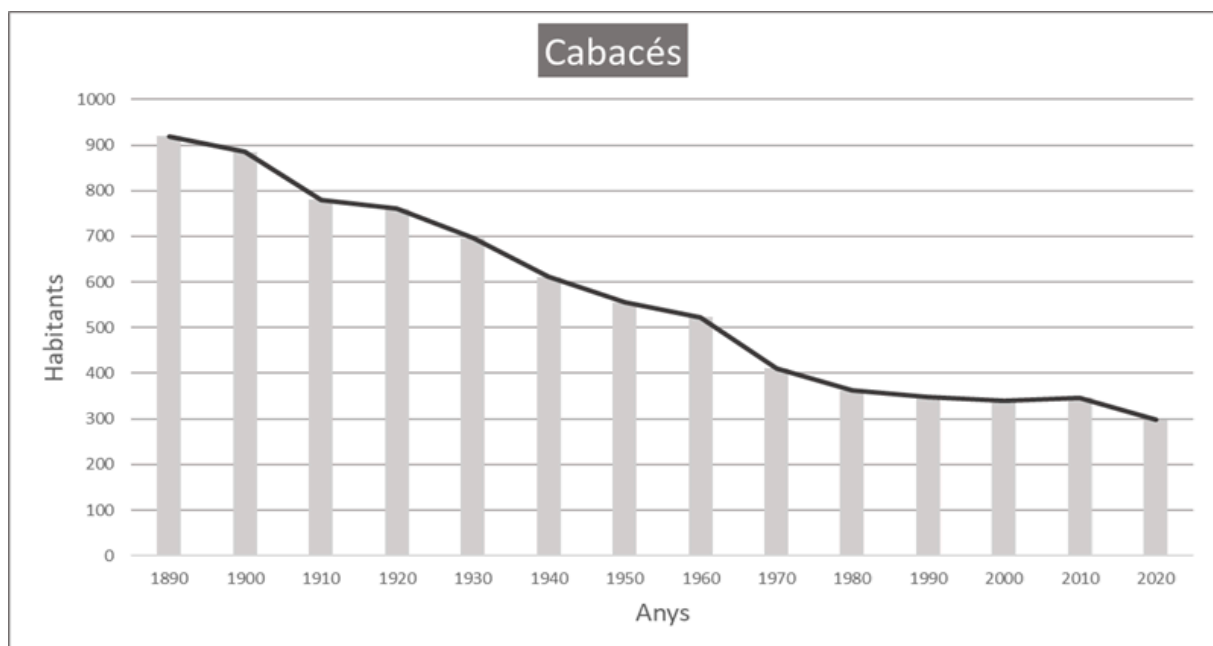
7.5.2 Gràfica 2: Desenvolupament poblacional a Bellmunt del Priorat

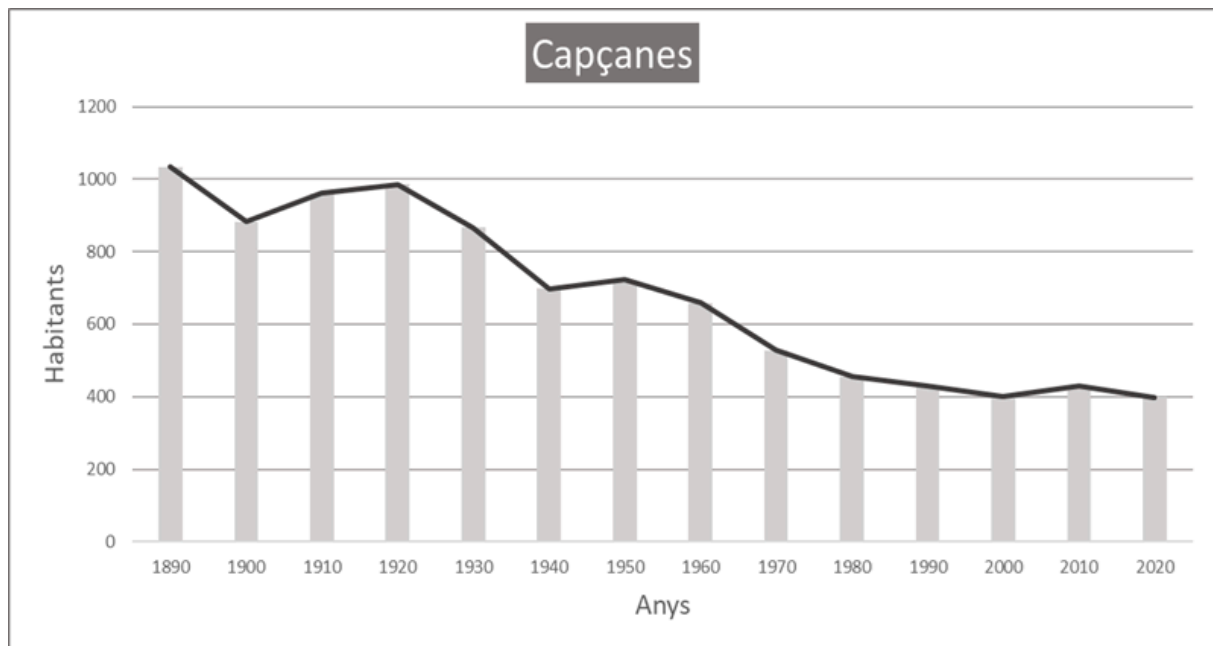
7.5.3 Gràfica 3: Desenvolupament poblacional a La Bisbal de Falset

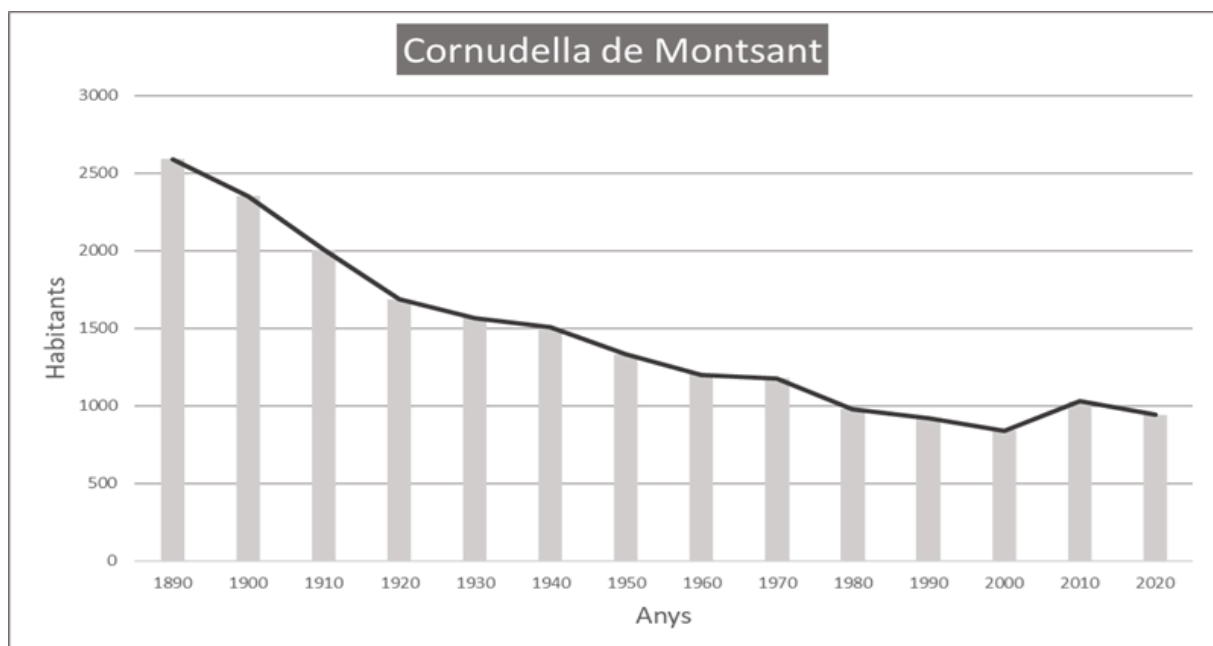
7.5.4 Gràfica 4: Desenvolupament poblacional a Cabacés

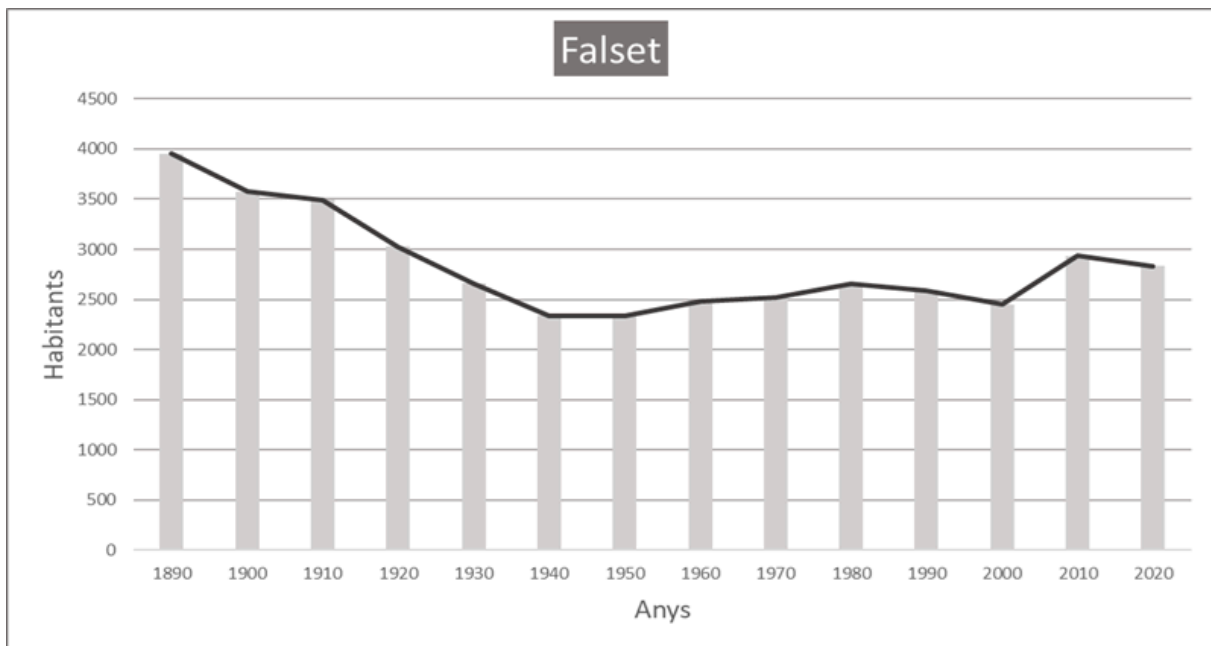
7.5.5 Gràfica 5: Desenvolupament poblacional a Capçanes

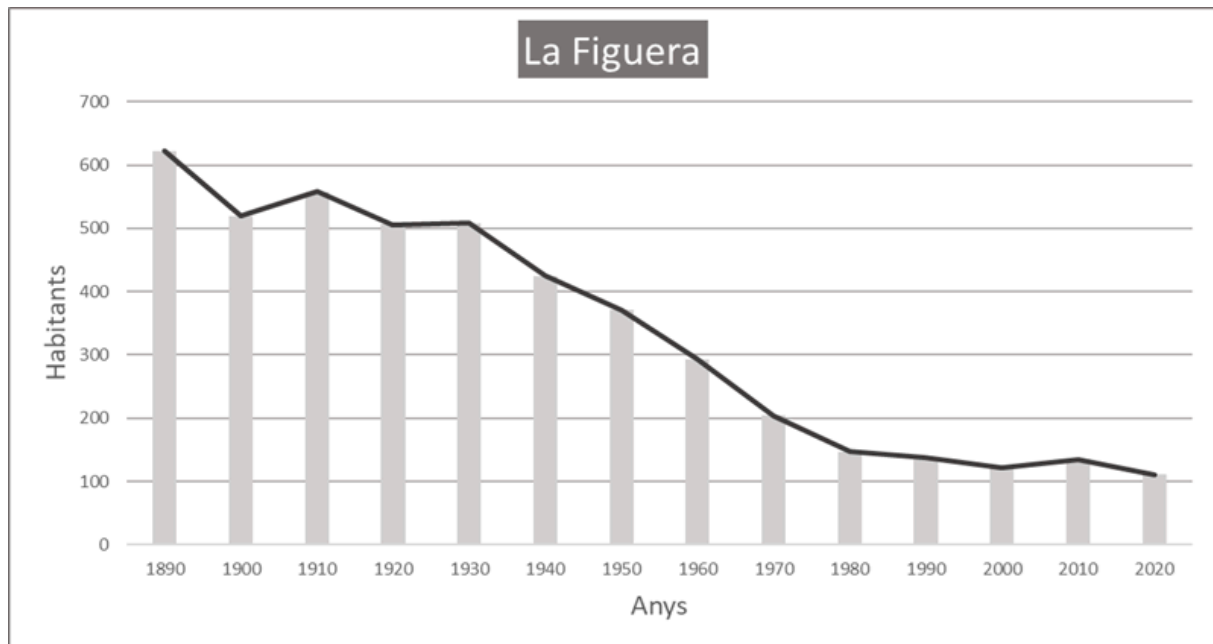
7.5.6 Gràfica 6: Desenvolupament poblacional a Cornudella del Montsant

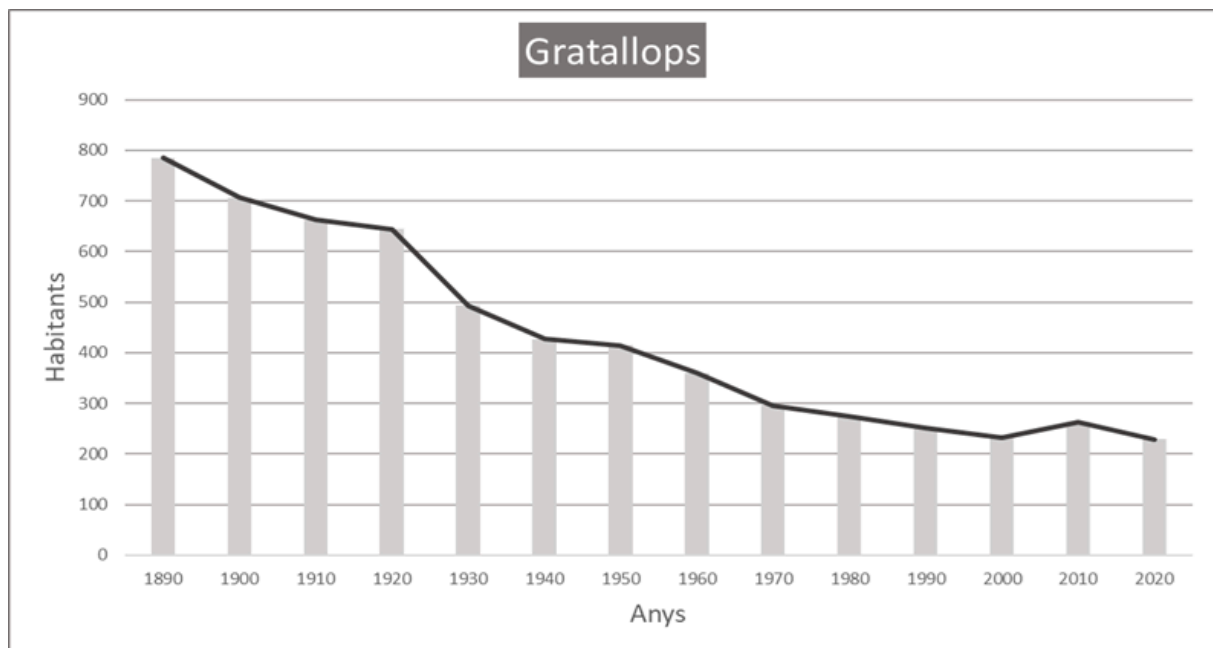
7.5.7 Gràfica 7: Desenvolupament poblacional a Falset

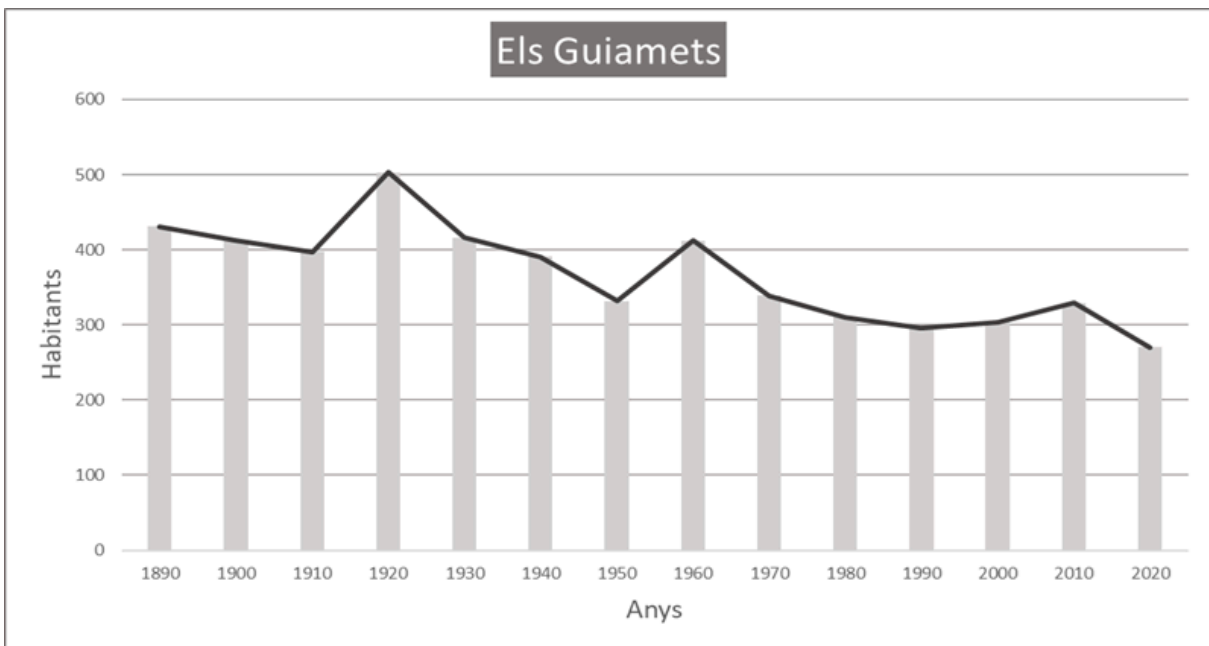
7.5.8 Gràfica 8: Desenvolupament poblacional a la Figuera

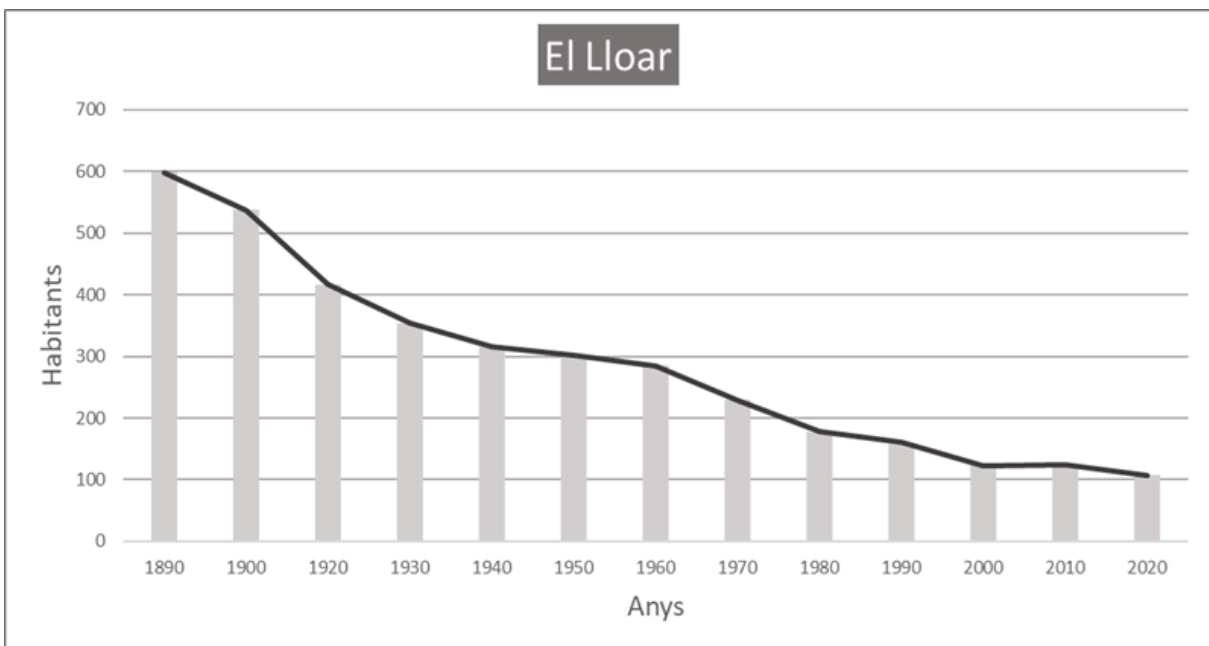
7.5.9 Gràfica 9: Desenvolupament poblacional a Gratallops

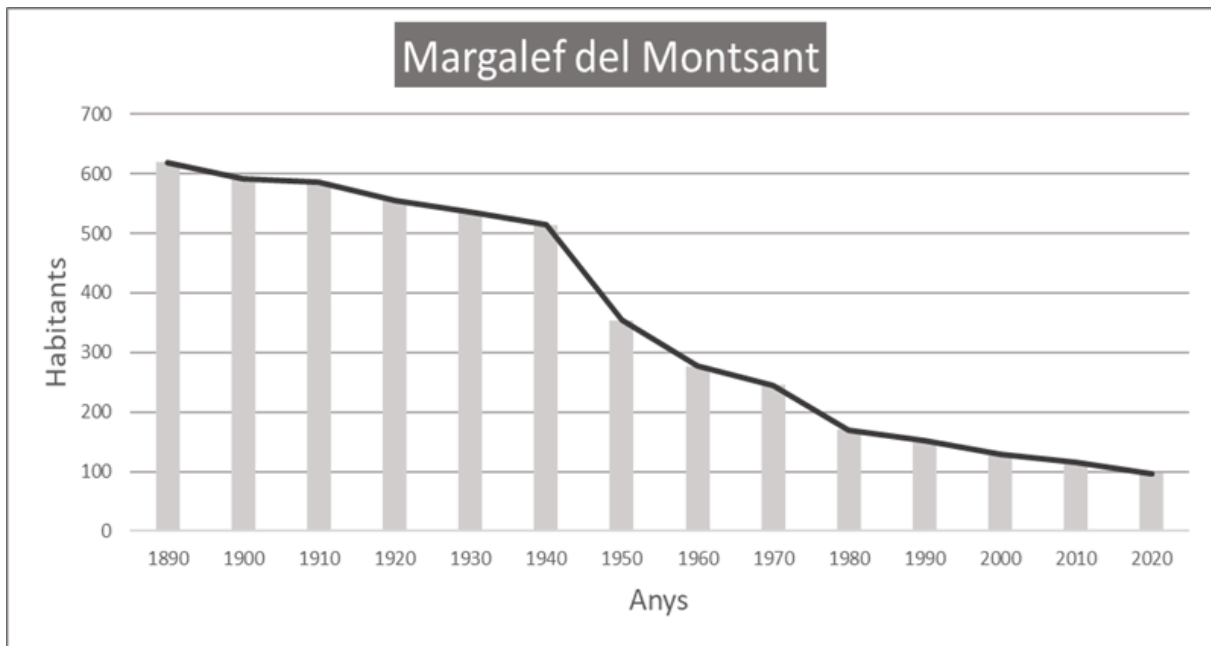
7.5.10 Gràfica 10: Desenvolupament poblacional als Guiamets

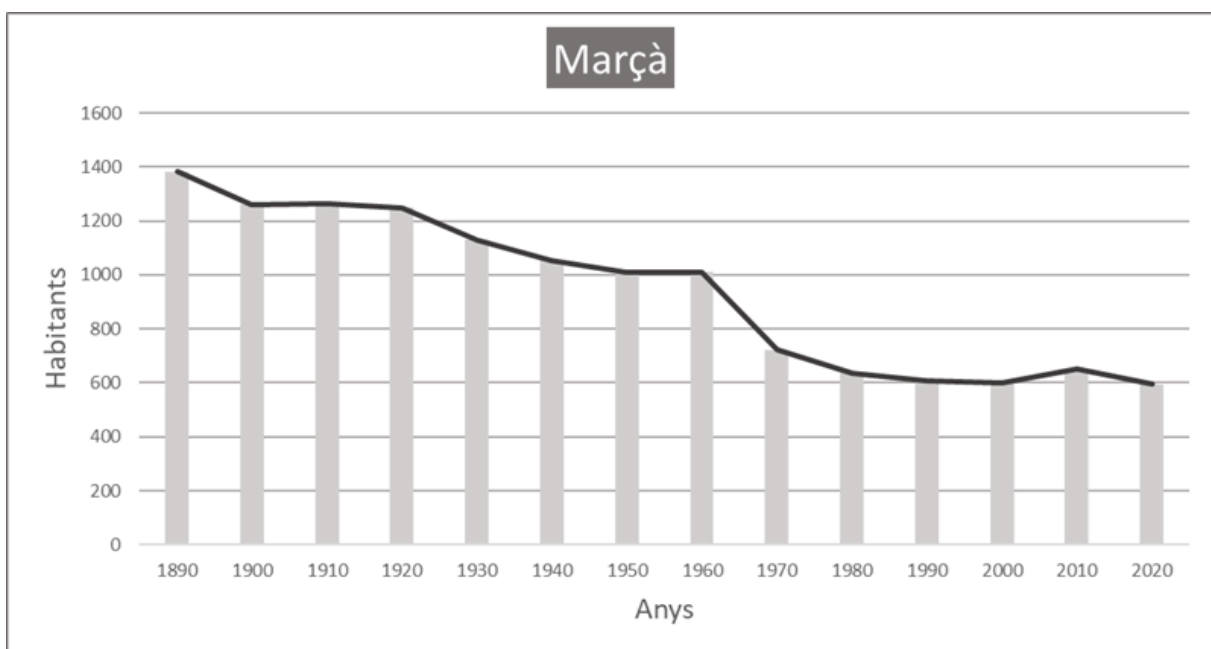
7.5.11 Gràfica 11: Desenvolupament poblacional al Lloar

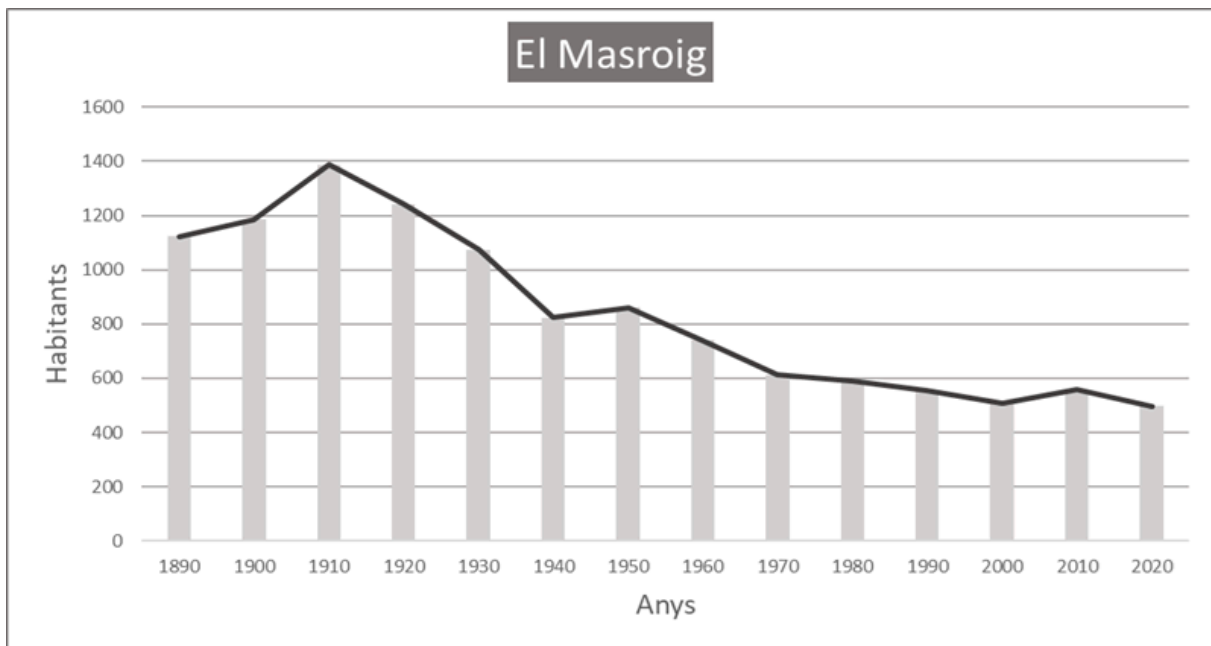
7.5.12 Gràfica 12: Desenvolupament poblacional a Margalef del Montsant

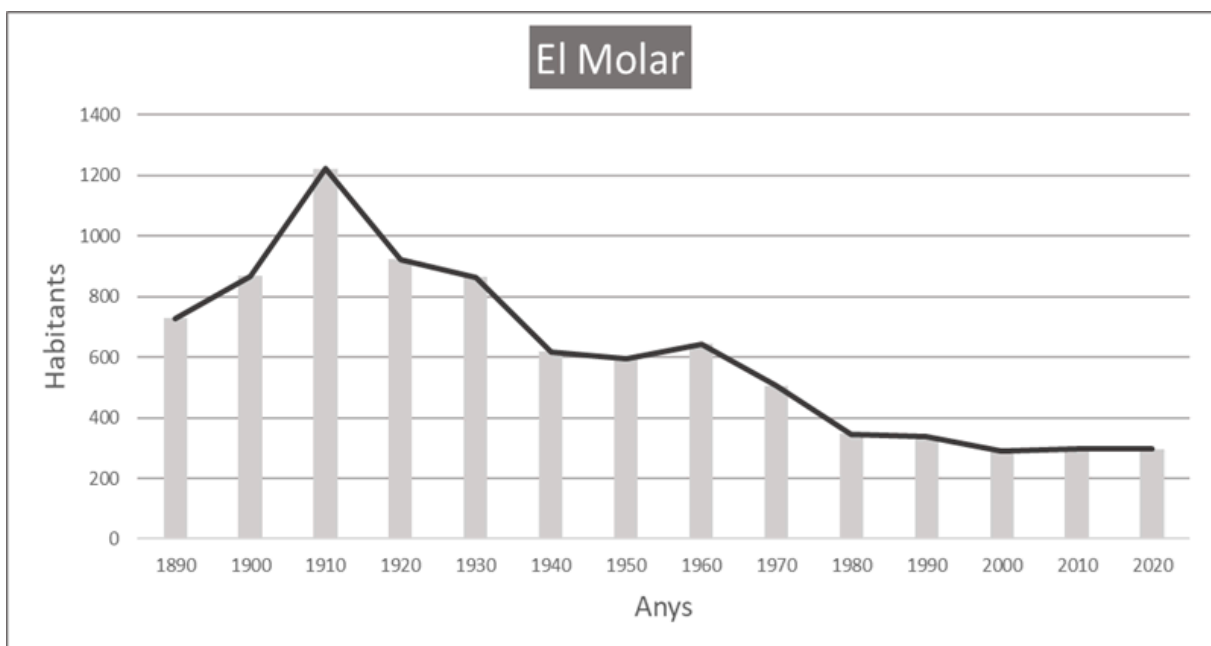
7.5.13 Gràfica 13: Desenvolupament poblacional a Marçà

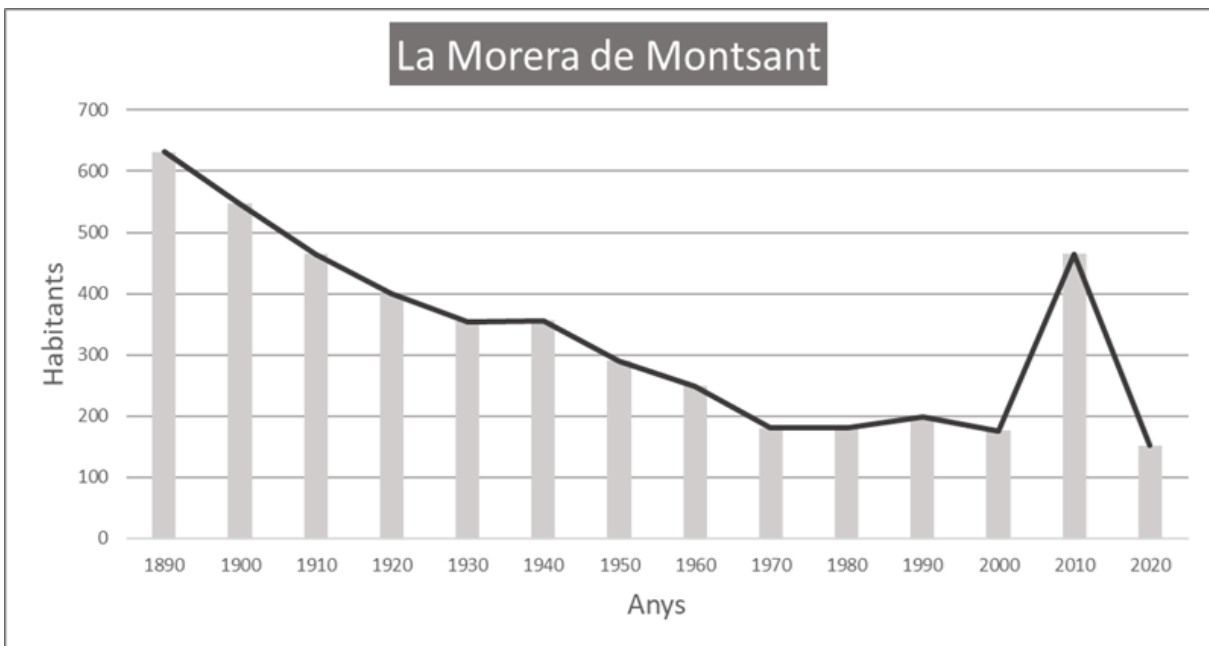
7.5.14 Gràfica 14: Desenvolupament poblacional al Masroig

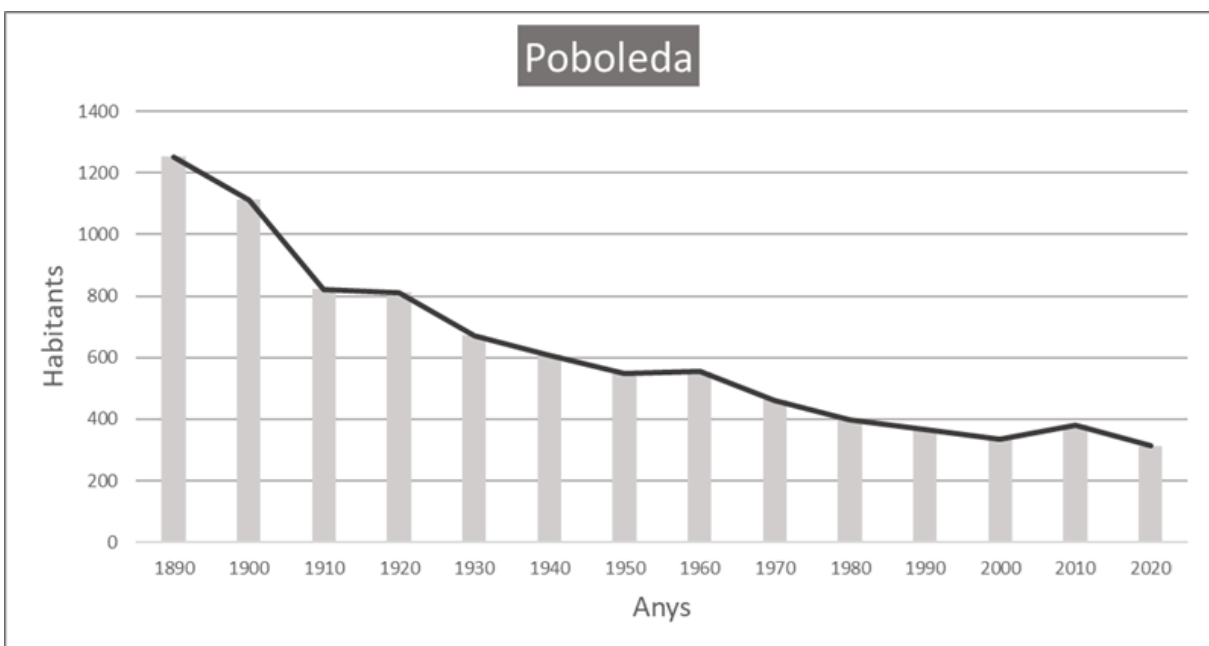
7.5.15 Gràfica 15: Desenvolupament poblacional al Molar

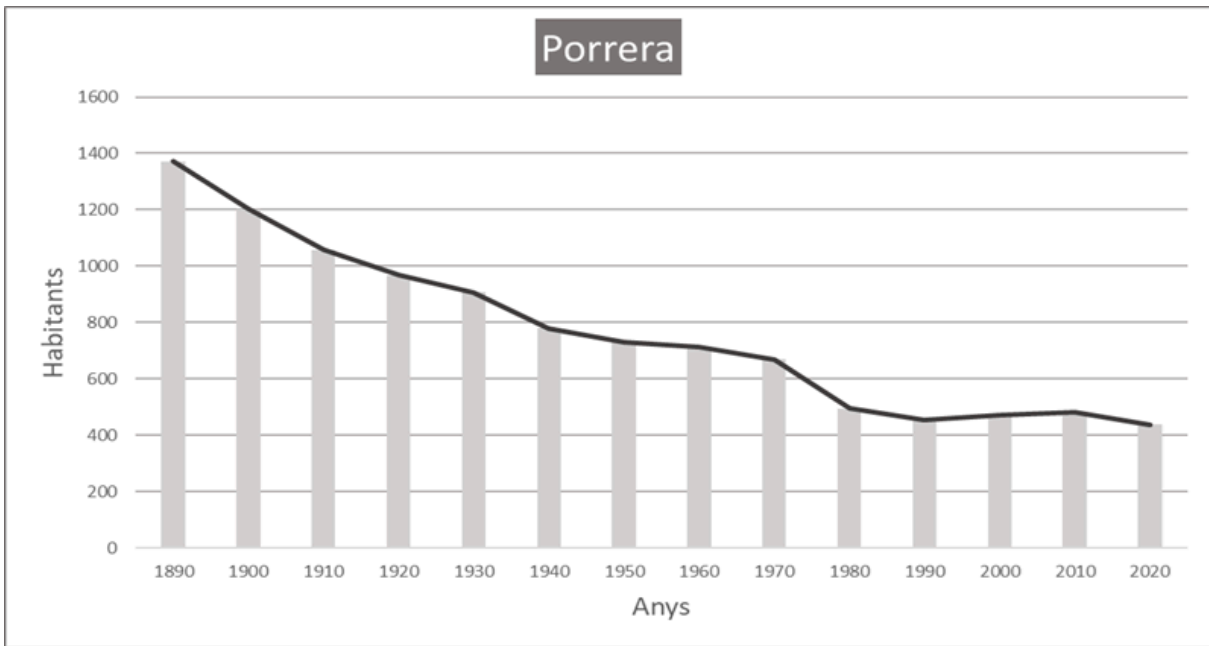
7.5.16 Gràfica 16: Desenvolupament poblacional de la Morera de Montsant

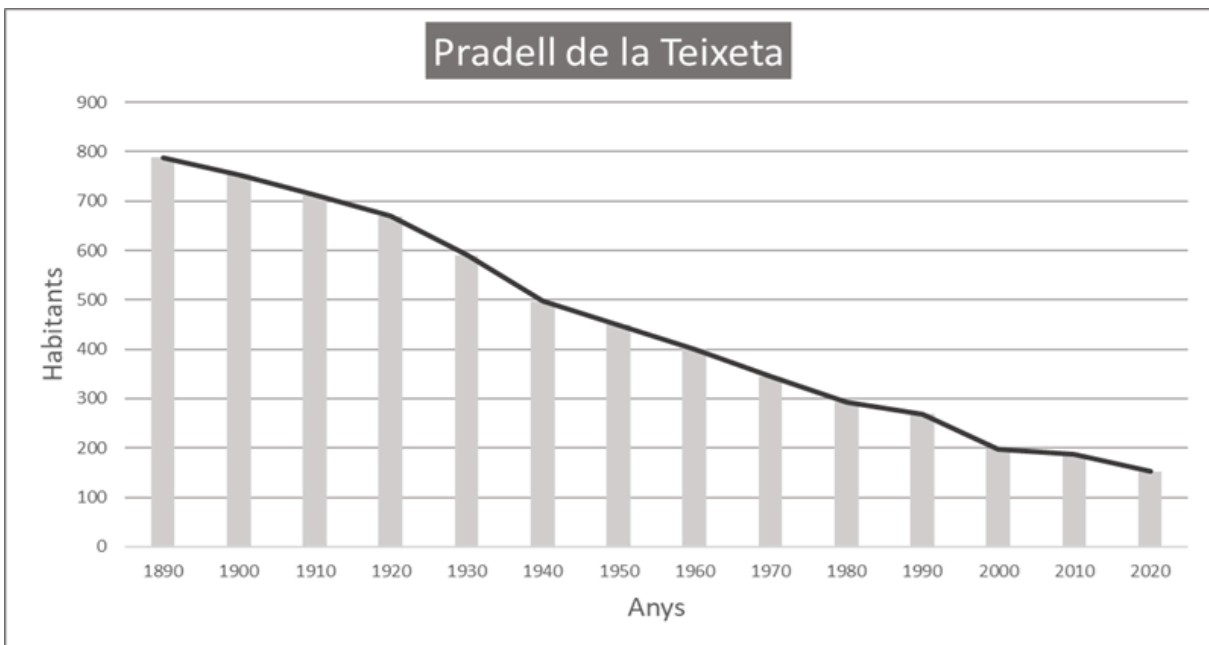
7.5.17 Gràfica 17: Desenvolupament poblacional de Poboleda

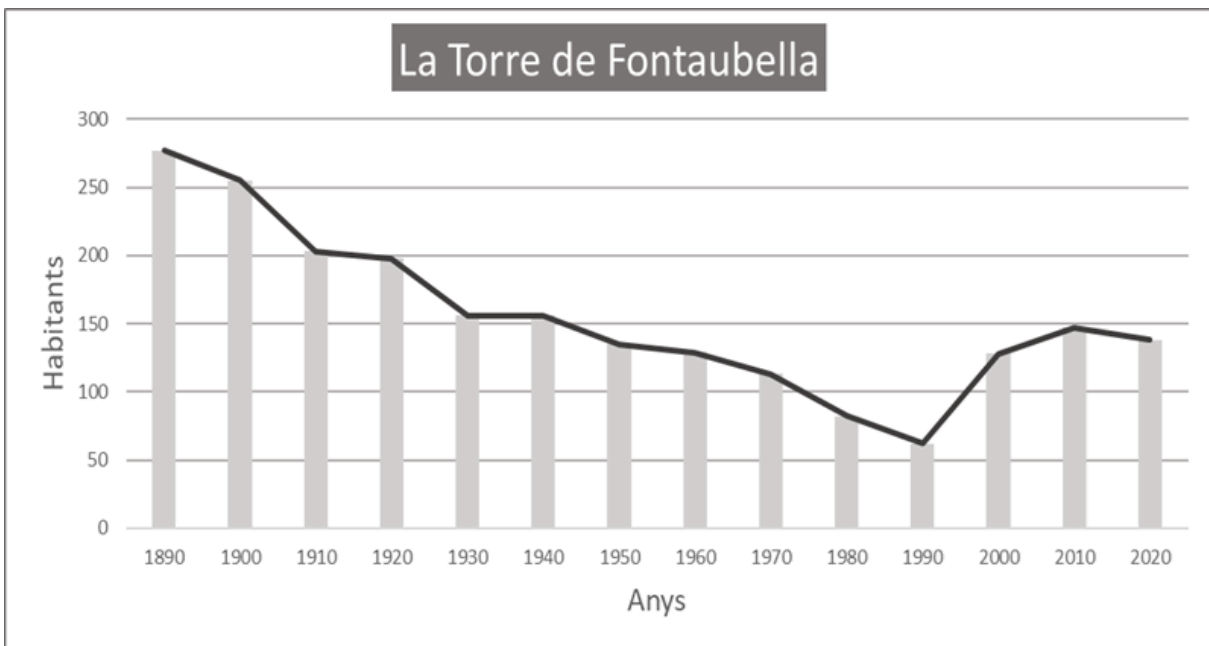
7.5.18 Gràfica 18: Desenvolupament poblacional a Porrera

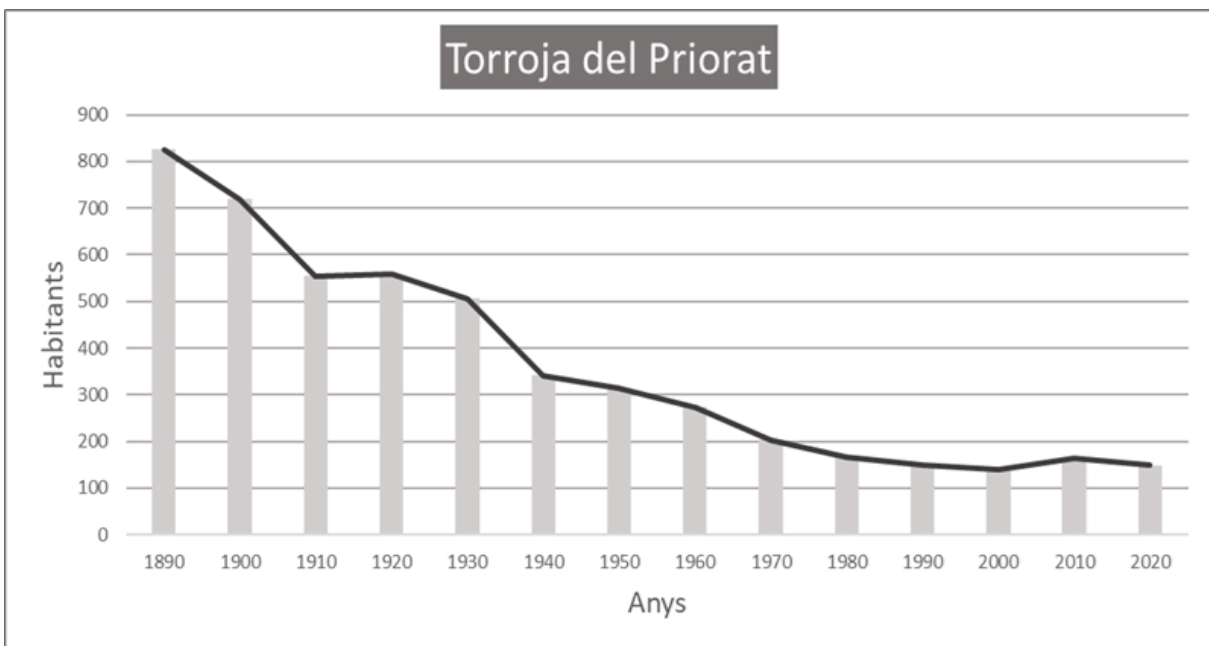
7.5.19 Gràfica 19: Desenvolupament poblacional a Pradell de la Teixeta

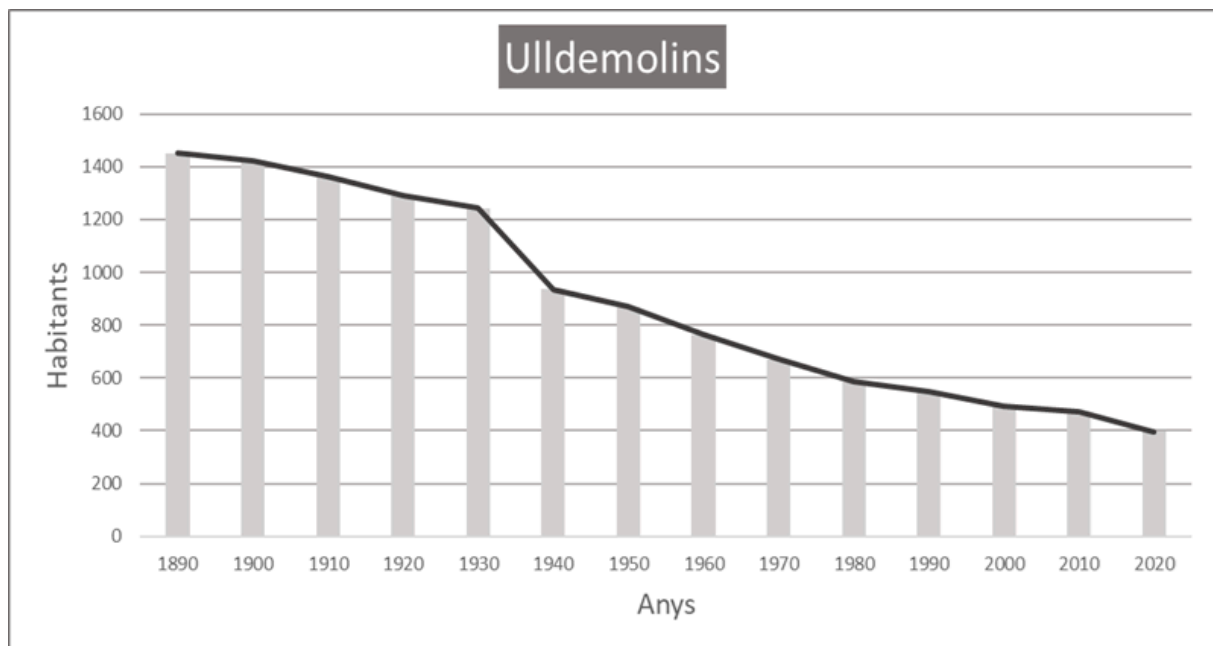
7.5.20 Gràfica 20: Desenvolupament poblacional de la Torre de Fontaubella

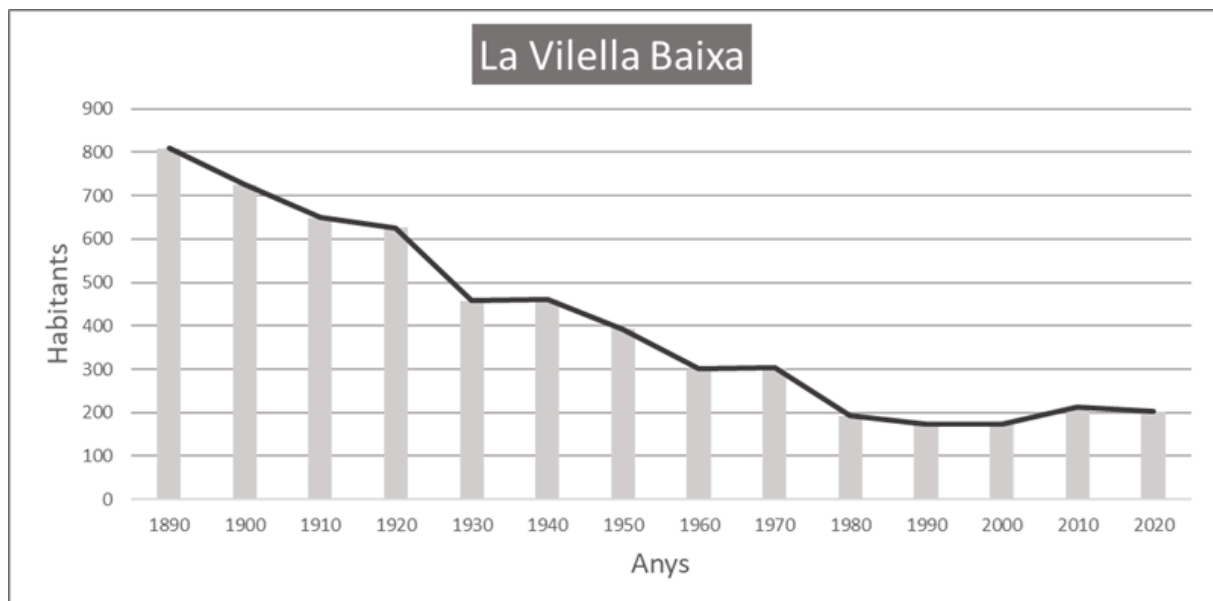
7.5.21 Gràfica 21: Desenvolupament poblacional a Torroja del Priorat

7.5.22 Gràfica 22: Desenvolupament poblacional a Ulldemolins

7.5.23 Gràfica 23: Desenvolupament poblacional a La Vilella Baixa

7.5.24 Gràfica 24: Desenvolupament poblacional a La Vilella Alta

